

**ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ «ΔΙΕΘΝΗ ΚΑΙ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ**

**Θέμα διατριβής : Σχέσεις Ελλάδας – Αλβανίας από το
1990 έως σήμερα : Ελληνική Μειονότητα και Α.Ο.Ζ.**

**Νίνης Ελενέο-Χρήστος
(Α.Μ. 181318)**

*Διπλωματική εργασία που κατατίθεται ως μέρος των απαιτήσεων του
Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Διεθνή και Ευρωπαϊκή
Διακυβέρνηση και Πολιτική*

Επιβλέπων Καθηγητής/τρια:
Τσάκωνας Παναγιώτης

ΑΘΗΝΑ, 12/21

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ το Π.Μ.Σ. << Διεθνής και Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση και Πολιτική >> για τις γνώσεις που μου προσέφερε τις οποίες και ευελπιστώ να αξιοποιήσω στη μετέπειτα πορεία μου. Επίσης, ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Τσάκωνα Παναγιώτη για την υπομονή που επέδειξε κατά τη διάρκεια της συγγραφής καθώς και για τις υποδείξεις του.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

1	CLRAE	Council of Europe Congress of Local and Regional Authorities of Europe
2	ETA	Euskadi Ta Askatasuna (Basque Homeland and Liberty)
3	NATO	North Atlantic Treaty Organization
4	OSCE/ODIHR	Organization for Security and Cooperation in Europe / Office for Democratic Institutional and Human Rights
5	ΑΟΖ	Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
6	Δ.Δ.Δ.Δ.	Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης
7	Δ.Δ.Χ.	Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης
8	Δ.Ε.Ε.Ε.Μ.	Δημοκρατική Ένωση Ελληνικής Εθνικής Μειονότητας
9	Ε.Δ.Δ.Α.	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
10	Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
11	Ε.Ε.Μ.	Ελληνική Εθνική Μειονότητα
12	Ε.Σ.Δ.Α.	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
13	Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
14	Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
15	ΣτΕ	Συμβούλιο της Ευρώπης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται δυο κομβικής σημασίας θέματα που απασχολούν το ζήτημα των ελληνοαλβανικών σχέσεων από το 1990 έως σήμερα : την ελληνική μειονότητα στην Αλβανία και την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών μεταξύ των δυο κρατών. Αρθρώνεται σε δυο άξονες. Ο πρώτος άξονας αφορά στην νομική προσέγγιση τόσο της θεματικής της μειονότητας όσο και της θεματικής της οριοθέτησης. Ο δεύτερος άξονας αφορά στην πολιτική διαχείριση των ζητημάτων της μειονότητας και της οριοθέτησης αναλυμένη υπό το πρίσμα θεωριών διεθνών σχέσεων και εξωτερικής πολιτικής.

Σκοπός της εργασίας είναι να αναλύσει το νομικό πλαίσιο που περιβάλλει την ελληνική μειονότητα της Αλβανίας και το ζήτημα της οριοθέτησης των θαλασσίων ζωνών αλλά και να εξετάσει τις ελληνοαλβανικές σχέσεις από το 1990 και έπειτα ανηφορικά με την ελληνική μειονότητα και την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών υπό το πρίσμα των θεωριών ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής για ναδειχθεί πότε οι σχέσεις των δυο κρατών εξομαλύνονται και πότε δημιουργούνται εντάσεις. Γίνεται χρήση των εννοιών <<οργανωσιακή συμπεριφορά>> και <<υπηρεσιακή κουλτούρα>> και παρατηρείται πως όταν αυτές προσανατολίζονται προς μια σύγχρονη και συμπεριληπτική πρόσληψη των όρων της <<εθνικής ασφάλειας>> και των εθνικών συμφερόντων τότε οι εντάσεις μειώνονται και οι σχέσεις εξομαλύνονται.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία έχει συγγραφεί από εμένα προσωπικά και δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό.

Οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνησή της αναφέρονται στο σύνολό τους, δίνοντας πλήρεις αναφορές στους συγγραφείς, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που χρησιμοποιήθηκαν από το Διαδίκτυο.

Σε κάθε περίπτωση, αναληθούς ή ανακριβούς δήλωσης, υπόκειμαι στις συνέπειες που προβλέπονται στον Κανονισμό Σπουδών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος καθώς και στις διατάξεις που προβλέπει η Ελληνική και Κοινοτική Νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

Ο ΔΗΛΩΝ

Νίνης Ελενέο-Χρήστος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ : ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

1 Οι θεωρίες Ανάλυσης Εξωτερικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ

1. Η Προβληματική της Έννοιας της Μειονότητας

2 Διεθνής Προστασία Μειονοτήτων

2.1 Γνωμοδοτήσεις του Διαρκούς Δικαστηρίου Διεθνούς Δικαιοσύνης

2.2 Το Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών

2.3 Συμβούλιο της Ευρώπης

2.3.1 Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

2.3.2 Σύμβαση Πλαίσιο για την Προστασία των Μειονοτήτων

3 Η Ελληνική Εθνική Μειονότητα της Αλβανίας

3.1 Ιστορικά Χαρακτηριστικά

3.2 Η Κατάσταση της Ελληνικής Εθνικής Μειονότητας Σήμερα

4 Το ζήτημα της Ελληνικής Εθνικής Μειονότητας υπό το πρίσμα των θεωριών ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής

5 Συμπεράσματα

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ : ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ

- 1 Το Διεθνές Δίκαιο Θάλασσας : Θαλάσσιες Ζώνες και Μέθοδοι Οριοθέτησης
 - 1.1 Ιστορικά Στοιχεία Θαλασσίων Ζωνών
 - 1.2 Αιγιαλίτιδα, Ηπειρωτική Υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ
 - 1.3 Τρόποι Οριοθέτησης Θαλασσίων Ζωνών
- 2 Η Ελληνοαλβανική Συμφωνία οριοθέτησης 2009
 - 2.1 Τα Ιστορικά της Συμφωνίας
 - 2.2 Η Απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου
 - 2.3 Πρόσφατες Εξελίξεις
- 3 Το ζήτημα της οριοθέτησης των θαλασσίων ζωνών υπό το πρίσμα των θεωριών ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής
- 4 Συμπεράσματα

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπεράσματα

ΠΗΓΕΣ

Λέξεις Κλειδιά: Ελλάδα, Αλβανία, Μειονότητες, Ελληνική Μειονότητα, Θαλάσσιες Ζώνες, Εξωτερική Πολιτική, Εξισορρόπηση, Οργανωσιακή Κουλτούρα, Υπηρεσιακή Κουλτούρα, Βαλκάνια, Διμερείς Σχέσεις

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η εξέταση δυο βασικών ζητημάτων που απασχολούν τις ελληνοαλβανικές σχέσεις από το 1990 και έπειτα, αυτών της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και της ρύθμισης των θαλασσίων ζωνών των δυο κρατών. Για το σκοπό αυτό η παρούσα εργασία αρθρώνεται σε δυο άξονες. Ο πρώτος άξονας αφορά το νομικό σκέλος των δυο ζητημάτων και περιλαμβάνει την επεξήγηση των όρων και του νομικού πλαισίου που χρειαζόμαστε για να έχουμε μια πιο καθαρή εικόνα αναφορικά με την ελληνική μειονότητα της Αλβανίας αλλά και τη σχετική Συμφωνία Οριοθέτησης των θαλασσίων ζωνών των δυο κρατών. Ο δεύτερος άξονας της εργασίας επιχειρεί μέσα από την εφαρμογή θεωριών ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής να εξετάσει πότε οι εντάσεις μεταξύ των δυο κρατών αυξάνονται και πότε οι σχέσεις εξομαλύνονται. Η << οργανωσιακή συμπεριφορά >> ενός κράτους, μια τυποποιημένη με άλλα λόγια διαδικασία λήψης αποφάσεων καθώς και η << υπηρεσιακή κουλτούρα >> οι αντιλήψεις δηλαδή που τα μέλη μιας υπηρεσίας ενός κράτους παρουσιάζουν τόσο για την υπηρεσία τους όσο και για το ίδιο το κράτος, επηρεάζουν τις αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής. Στην παρούσα εργασία αναδεικνύεται το γεγονός πως όταν η << οργανωσιακή συμπεριφορά >> ενός κράτους αλλά και η << υπηρεσιακή κουλτούρα >> μεταβάλλονται προς μια περισσότερο συμπεριληπτική και ανοιχτή θεώρηση των εθνικών συμφερόντων και στρέφονται προς δομές συνεργατικές μετριάζονται οι εστίες τριβής και εξομαλύνονται οι σχέσεις των δυο κρατών τόσο αναφορικά με το ζήτημα της μειονότητας όσο και σε σχέση με το ζήτημα της οριοθέτησης των θαλασσίων ζωνών. Από την άλλη όταν η υπηρεσιακή κουλτούρα εμφορείται από έναν εγωκεντρικό εθνικισμό είναι δυνατόν ακόμα και να υπαναχωρήσει από διεθνείς συμφωνίες.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

1. Οι θεωρίες ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάλυση δυο κομβικής σημασίας ζητημάτων που απασχολούν τις ελληνοαλβανικές σχέσεις από το 1990 και έπειτα, αυτό της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και της ρύθμιση των θαλασσίων ζωνών των δυο χωρών. Για λόγους πληρότητας - κατά τη γνώμη του γράφοντος - το κάθε ζήτημα θα εξεταστεί αφ' ενός από τη νομική του πλευρά και αφ' ετέρου από τη σκοπιά της εξωτερικής πολιτικής. Για το σκοπό αυτό παρουσιάζονται βασικές θεωρίες ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής που θα μας βοηθήσουν να ελέγξουμε τις εντάσεις που προέκυψαν στις ελληνοαλβανικές σχέσεις αναφορικά με τα δυο προαναφερθέντα σημεία τριβής. Με άλλα λόγια, θα ελεγχθεί αν η μεταστροφή της << υπηρεσιακής κουλτούρας >> και της << οργανωσιακής συμπεριφοράς >> των δυο κρατών προς μια περισσότερο συμπεριληπτική αντίληψη των εθνικών συμφερόντων οδηγεί σε μείωση των εντάσεων.

Η διεθνής πολιτική χαρακτηρίζεται από μια διαρκή προσπάθεια των κρατών να μεγιστοποιήσουν την ισχύ τους. Τα κράτη επιδιώκουν συνεχώς να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους δραστηριοποιούμενα μέσα σε ένα πλέγμα περιορισμών και δυνατοτήτων. Οι περιορισμοί στη δράση των κρατών προκύπτουν αφ' ενός από τα μέσα και τις δυνατότητες που τα ίδια τα κράτη έχουν στη διάθεσή τους και αφ' ετέρου από τους περιορισμούς που άλλα κράτη αλλά και το ίδιο το διεθνές σύστημα προβάλλουν στο πλαίσιο της διεθνούς οργάνωσης και των διακρατικών ανταγωνισμών¹.

Κατά την κυρίαρχη άποψη η ανάλυση της διεθνούς πολιτικής διαρθρώνεται σε τρία επίπεδα². Το πρώτο επίπεδο είναι το ατομικό. Με βάση αυτό τα πρόσωπα εκείνα που

1 Stephen M. Walt, International Relations, One World Many Theories, σελ. 31 καθώς και το υπόλοιπο για άλλες θεωρήσεις των διεθνών σχέσεων, Foreign Policy, Spring 1998, No 110

2 Kenneth N. Waltz, Man, State and the War, A Theoretical Analysis, Columbia University Press, New York 2001

είναι επιφορτισμένα με τη λήψη αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής, οι ηγέτες δηλαδή των κρατών, λειτουργούν βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους που επηρεάζουν τις αποφάσεις τους. Τέτοια χαρακτηριστικά μπορεί να είναι μεταξύ άλλων η ιδεολογία ή και οι προσωπικές τους επιδιώξεις³. Και για την Ανάλυση Εξωτερικής Πολιτικής (υποπεδίο των Διεθνών Σχέσεων) το μεγαλύτερο βαθμό επιρροής στις αποφάσεις κατέχει το άτομο είτε ως μονάδα είτε συλλογικά⁴.

Το δεύτερο επίπεδο ανάλυσης των διεθνών σχέσεων είναι το κρατικό. Με βάση αυτά τα κράτη επιδίδονται και προάγουν συγκεκριμένες πολιτικές στο διεθνές πεδίο καθοδηγούμενα από τη φύση, τη δομή και την οργάνωση που έχουν επιλέξει⁵.

Τέλος, το τρίτο επίπεδο ανάλυσης αναφέρεται στο διεθνές σύστημα και πιο συγκεκριμένα μας λέει πως η εξωτερική πολιτική των κρατών εξηγείται με βάση τα χαρακτηριστικά που έχει αναπτύξει και παρουσιάζει όλος ο κόσμος (ο οποίος νοείται ως σύστημα με συγκεκριμένες παραμέτρους) τα οποία περιορίζουν τις διαθέσιμες επιλογές των κρατών⁶. Για παράδειγμα ένα διεθνές σύστημα με δυο υπερδυνάμεις όπως αυτό του Ψυχρού Πολέμου επηρεάζει διαφορετικά την εξωτερική πολιτική των κρατών από ότι ένα μονοπολικό όπου μόνο μια δύναμη δεσπόζει. Το διεθνές σύστημα, σε πολλές περιπτώσεις απόπειρας ανάλυσης της συμπεριφοράς ενός κράτους σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο, υποδιαιρείται σε μικρότερες περιφέρειες ούτως ώστε να επιτευχθεί μεγαλύτερη ακρίβεια στην προσέγγιση. Για το λόγο αυτό μπορούμε να μιλάμε για υποσυστήματα όπως το Ευρωπαϊκό ή το Βαλκανικό.

Σε μια προσπάθεια περαιτέρω συστηματοποίησης της μελέτης των διεθνών σχέσεων αναπτύχθηκαν και άλλα υποδείγματα ανάλυσης ακόμα πιο διευκρινιστικά που περιλαμβάνουν και άλλους άξονες πέραν των τριών παραπάνω όπως τον ρόλο των

3 Δημήτρης Κώνστας, Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος, Διεθνείς Σχέσεις, Συνέχεια και Μεταβολή, Τόμος Α, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Γ' Έκδοση, Αθήνα 2002, σελ. 123-129

4 Valerie M. Hudson with Christopher S. Vore, Foreign Policy Analysis Yesterday, Today and Tomorrow, σελ. 210, Merston International Studies Review, 1995, 39

5 Δημήτρης Κώνστας, Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος, Διεθνείς Σχέσεις, Συνέχεια και Μεταβολή, Τόμος Α, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Γ' Έκδοση, Αθήνα 2002, σελ. 123-129

6 Ibid

ατόμων, την κυβερνητική δομή και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των κοινωνιών των κρατών⁷.

Τα παραπάνω κρίνονται σκόπιμα να αναφερθούν ούτως ώστε να έχουμε υπ' όψιν τα βασικά μεθοδολογικά εργαλεία που θα μας βοηθήσουν να εξηγήσουμε τις σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας από το 1990 και έπειτα.

Σε συνέχεια και εξειδίκευση των παραπάνω κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά και σε ένα υπόδειγμα ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής που θα χρησιμοποιηθεί παρακάτω. Το υπόδειγμα του ορθολογικού δρώντος όπως επεξηγείται από τους Graham Allison και Phillip Zelikow μας λέει πως τα κράτη λειτουργούν ως ορθολογικοί δρώντες που κάνουν επιλογές με βάση το συμφέρον τους⁸. Σύμφωνα με αυτό το υπόδειγμα τα κράτη έχουν τη δυνατότητα ανάληψης δράσης μέσα από ένα φάσμα επιλογών. Η ενέργεια όμως εκείνη που προκρίνεται και συγκεκριμενοποιεί τους εκάστοτε στρατηγικούς στόχους είναι αυτή που εξυπηρετεί καλύτερα κυρίως την << εθνική ασφάλεια >> και τα << εθνικά συμφέροντα >>⁹. Η πιθανότητα να επιλεγεί μια συγκεκριμένη πολιτική έναντι μιας άλλης καθορίζεται από τις εξής τέσσερις παραμέτρους: 1) << σχετικές αξίες και στόχοι >>, 2) << αντιληπτές εναλλακτικές σειρές ενεργειών >>, 3) << εκτιμήσεις των επιπτώσεων >>, 4) << καθαρή αξιολόγηση κάθε ομάδας επιπτώσεων >>¹⁰. Με άλλα λόγια τα κράτη συνδυάζοντας τις παραπάνω παραμέτρους συμπεραίνουν το κόστος επιλογής μιας ενέργειας και το αντίστοιχο όφελος και εν συνεχεία προχωρούν στην εφαρμογή της πλέον πρόσφορης για αυτά. Τα κράτη στο υπόδειγμα αυτό γίνονται αντιληπτά ως υπολογιστικές μονάδες που αποφασίζουν σε καθεστώς πλήρους ανεξαρτησίας και απαλλαγμένα από εσωτερικές επιρροές.

7 Ibid

8 Graham Allison, Philip Zelikow, Η Κρίση της Κούβας, Η Ουσία της Απόφασης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006, σελ. 53-78

9 Graham Allison, Philip Zelikow, Η Κρίση της Κούβας, Η Ουσία της Απόφασης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006, σελ. 79

10 Graham Allison, Philip Zelikow, Η Κρίση της Κούβας, Η Ουσία της Απόφασης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006, σελ. 81

Ένα ακόμα υπόδειγμα που θα μπορούσε να φανεί χρήσιμο στην ανάλυση μας αφορά αυτό της << οργανωσιακής συμπεριφοράς >> ενός κράτους¹¹. Ως << οργανωσιακή συμπεριφορά >> νοείται η κυβερνητική πολιτική ενός κράτους που δεν << αποτελεί σκόπιμη επιλογή αλλά περισσότερο προϊόν μεγάλων οργανώσεων που λειτουργούν ... με τυποποιημένα πρότυπα συμπεριφοράς >>>¹². Στην πραγματικότητα αυτό που μας επισημαίνει το συγκεκριμένο υπόδειγμα είναι πως πολλές αποφάσεις κυβερνητικής πολιτικής λαμβάνονται μέσα από μια τυποποιημένη διαδικασία που έχει αναπτυχθεί εντός των οργανισμών του κράτους που έχουν επιφορτιστεί με την διεκπεραίωση συγκεκριμένων ζητημάτων και όχι στην κορυφή της πολιτικής πυραμίδας. Αναπτύσσεται δηλαδή μια υπηρεσιακή κουλτούρα που λόγω της τυποποίησης των αυστηρών πρωτοκόλλων λειτουργίας αλλά και της θεσμικής θέσης που κατέχει μπορεί να επιβάλλει κυβερνητικές πολιτικές. Ένας ορισμός της υπηρεσιακής κουλτούρας θα μπορούσε να είναι : << Υπηρεσιακή κουλτούρα είναι συνεπώς ένα σύνολο πεποιθήσεων που τα μέλη ενός οργανισμού έχουν για τον οργανισμό, πεποιθήσεων που κληρονόμησαν και κληροδοτούν στους διαδόχους τους >>¹³. Από τον παραπάνω ορισμό διαπιστώνουμε πως η υπηρεσιακή κουλτούρα έχει στοιχεία συνέχειας, δεν ταυτίζεται απόλυτα με την εκάστοτε κυβέρνηση ενός κράτους και πολλές φορές εμφανίζεται να αναπτύσσεται αυτόνομα.

Καθώς λοιπόν στο εσωτερικό των κρατών εμφανίζονται μονάδες που αναπτύσσουν δική τους κουλτούρα και τρόπο διαχείρισης των προβλημάτων είναι αναπόφευκτο πως θα αυξηθούν οι εσωτερικοί ανταγωνισμοί για την υπεροχή της μιας υπηρεσίας έναντι της άλλης. Η αυξημένη γραφειοκρατία ενώ αρχικά μπορεί να βοηθήσει στην αύξηση της αποτελεσματικότητας εν τέλει στο σύγχρονο πολιτικό γίγνεσθαι καταλήγει να δημιουργεί ασυνεννοησία ή και ανταγωνισμό μεταξύ των υπηρεσιών¹⁴. Στο πλαίσιο αυτό σύμφωνα με τον Christopher Hill η γιγάντωση της γραφειοκρατικής πολιτικής καταλήγει σε εσωτερικούς ανταγωνισμούς και αποδυναμώνει την ιδέα της ορθολογικής επιλογής καθώς η κάθε υπηρεσία κινείται περισσότερο με ιδιοτελή

11 Graham Allison, Philip Zelikow, Η Κρίση της Κούβας, Η Ουσία της Απόφασης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006, σελ. 237-244

12 Graham Allison, Philip Zelikow, Η Κρίση της Κούβας, Η Ουσία της Απόφασης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006, σελ. 237-238

13 Graham Allison, Philip Zelikow, Η Κρίση της Κούβας, Η Ουσία της Απόφασης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006, σελ. 258

14 Κρίστοφερ Χιλλ, Η Εξωτερική Πολιτική τον 21ο Αιώνα, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2018, σελ. 151-164

κίνητρα αποσκοπώντας να ενδυναμώσει τη θέση της στο εσωτερικό παρά να συντονιστεί με άλλες υπηρεσίες προκειμένου να επιτύχει το βέλτιστο αποτέλεσμα¹⁵. Με άλλα λόγια οι δρώντες μέσα στον δρώντα (που είναι το κράτος) επηρεάζουν την τελική απόφαση.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ

1 Η προβληματική της έννοιας της μειονότητας

Το πρώτο πρόβλημα που αντιμετωπίζει κανείς όταν επιχειρήσει να ασχοληθεί με το διεθνές δίκαιο μειονοτήτων είναι πως δεν υπάρχει ένας σαφής και κοινά αποδεκτός ορισμός για το τι συνιστά μειονότητα. Το πρόβλημα αυτό ανακύπτει από την διστακτικότητα των κρατών να αναγνωρίσουν στο έδαφος τους μειονοτικές ομάδες, ειδικότερα εάν αυτές προέρχονται από πληθυσμούς που έχουν κοινά χαρακτηριστικά (επί παραδείγματι θρησκευτικά, εθνοτικά, φυλετικά) με γειτονικά κράτη. Ακόμη, η υιοθέτηση ενός ορισμού σε συμβατικό κείμενο θα είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων από και προς το κράτος και αντίστροφα. Η ύπαρξη μειονοτήτων σε μια κρατική οντότητα συχνά επιφέρει αναταραχές, έλλειψη πληθυσμιακής συνοχής και λειτουργεί ως παράγοντας αποσταθεροποίησης¹⁶. Δεν είναι λίγα τα παραδείγματα στο πέρασμα της ιστορίας που μας έχουν διδάξει το παραπάνω. Η κατάσταση του Κοσσοβού στη Σερβία, αλβανικοί πληθυσμοί στην Βόρεια Μακεδονία, η περιοχή των Βάσκων στην Ισπανία¹⁷.

Πολλές φορές μειονοτικοί πληθυσμοί έχουν γίνει έρμαιο πολιτικών πίεσης ανάμεσα σε δύο κράτη με πλείστους τρόπους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ελληνική μειονότητα στην Τουρκία. Η Τουρκία ιστορικά έχει υποκινήσει στοχευμένα περιστατικά βίας προς την ελληνική μειονότητα ως μοχλό πίεσης προς τις εκάστοτε ελληνικές κυβερνήσεις, όπως τα Σεπτεμβριανά του 1955¹⁸.

15 Ibid

16 Για την επιρροή των μειονοτήτων στην εξωτερική πολιτική των κρατών βλ. William H. Moore, Ethnic Minorities and Foreign Policy, SAIS Review vol. XXII, no 2 (Summer-Fall 2002)

17 Περράκης Στέλιος, Διαστάσεις της Διεθνούς Προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σελ.251, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, 2013,

Είναι λοιπόν σαφές πως εφόσον τα κράτη αντιλαμβάνονται τις μειονότητες ως εν δυνάμει παράγοντα αποσταθεροποίησης, δεν επιθυμούν την δημιουργία ορισμού από τον οποίο θα απορρέουν δικαιώματα και υποχρεώσεις¹⁹.

Εν αντιθέσει με τα παραπάνω, κυρίως από τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο και έπειτα, ακαδημαϊκοί, διεθνείς οργανισμοί και δικαιοδοτικά όργανα έχουν προσπαθήσει να δώσουν έναν ορισμό ή τουλάχιστον να συγκεντρώσουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά τα οποία απαντώνται στους μειονοτικούς πληθυσμούς²⁰.

2. Διεθνής προστασία μειονοτήτων

2.1 Γνωμοδοτήσεις Δ.Δ.Δ.Δ.

Μια πρώτη προσπάθεια για την αποσαφήνιση του όρου μειονότητα αποπειράθηκε να κάνει το Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης το 1930 στην υπόθεση για τις Ελληνοβουλγαρικές κοινότητες. Το Δικαστήριο στην εν λόγω γνωμοδότηση προσπαθεί να ορίσει την έννοια της κοινότητας, δίνοντας τους κοινά χαρακτηριστικά όπως η θρησκεία, η γλώσσα και η παιδεία²¹. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως το Δικαστήριο χρησιμοποίησε τον ορισμό της κοινότητας που είχε δώσει στην εν λόγω απόφαση σε μεταγενέστερη απόφαση του - αυτή για τα μειονοτικά σχολεία της Αλβανίας - βρίσκοντας ξεκάθαρο δεσμό μεταξύ των δύο εννοιών.

Η Γνωμοδότηση για τα μειονοτικά σχολεία της Αλβανίας της 6^{ης} Απριλίου του 1935²², που εξέτασε την υπόθεση έπειτα από αίτημα του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, αναλύει την Αλβανική Διακήρυξη της 2^{ης} Οκτωβρίου 1921 σχετικά με την προστασία των μειονοτήτων. Η Γνωμοδότηση ασχολείται με το κλείσιμο των σχολείων την ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας, έπειτα από νομοθέτημα της Αλβανικής κυβέρνησης για το κλείσιμο όλων των ιδιωτικών δομών εκπαίδευσης εφόσον

18 Συρίγος Άγγελος, Ελληνοτουρκικές Σχέσεις, σελ.133, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2016,.

19 Διακοφωτάκης Γεώργιος, Περί Μειονοτήτων κατά το Διεθνές Δίκαιο, σελ. 49, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2001, και Περράκης Στέλιος, Διαστάσεις της Διεθνούς Προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σελ. 254. Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, 2013,

20 Περράκης Στέλιος, Διαστάσεις της Διεθνούς Προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σελ. 255 Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, 2013, και Διακοφωτάκης Γεώργιος, Περί Μειονοτήτων κατά το Διεθνές Δίκαιο, σελ. 52, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2001

21 Γνωμοδότηση για τις Ελληνοβουλγαρικές Κοινότητες, ΔΔΔΔ, 31 Ιουλίου 1930, σελ. 21 διαθέσιμη στο https://www.icj-cij.org/public/files/permanent-court-of-international-justice/serie_B/B_17/01_Communautes_greco-bulgares_Avis_consultatif.pdf

22 Γνωμοδότηση για τα μειονοτικά σχολεία της Αλβανίας, διαθέσιμη στο https://www.icj-cij.org/public/files/permanent-court-of-international-justice/serie_AB/AB_64/01_Ecoles_minoritaires_Avis_consultatif.pdf

εισήγαγε ενιαίο σύστημα δωρεάν δημόσιας εκπαίδευσης στη χώρα²³. Η εν λόγω Γνωμοδότηση είναι άξια μελέτης για δύο λόγους. Αφενός διότι το Δικαστήριο απορρίπτει το επιχείρημα της Αλβανίας πως η νομοθεσία εφαρμόζεται οριζόντια σε όλους τους πολίτες της χώρας και ως εκ τούτου είναι νόμιμο να κλείσουν τα μειονοτικά σχολεία, λέγοντας πως όπως αναφέρεται στο άρθρο 5 παράγραφος 1 της Διακήρυξης του 1921, Αλβανοί υπήκοοι που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες έχουν το δικαίωμα να διατηρούν με δικά τους έξοδα μεταξύ άλλων και σχολεία αφετέρου διότι αναφέρει έναν πρώιμο ορισμό του τι συνιστά κοινότητα κάνοντας αναφορά στην υπόθεση για τις Ελληνοβουλγαρικές κοινότητες, συσχετίζοντας τη με την έννοια της μειονότητας²⁴.

2.2 Το Πλαίσιο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών

Μεταπολεμικά στο πλαίσιο πλέον του Ο.Η..Ε. σημαντικό ρόλο έχει παίξει η Υποεπιτροπή για την Πρόληψη των Διακρίσεων και την Προστασία των Μειονοτήτων²⁵. Η Επιτροπή συστάθηκε το 1947 και είχε ως σκοπό την προστασία των μειονοτικών ομάδων και την προώθηση της έρευνας στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων²⁶. Η Υποεπιτροπή μεταξύ άλλων είχε προσπαθήσει να συντάξει ορισμό του τι συνιστά μειονότητα με τον πιο γνωστό ορισμό να έχει δοθεί από τον Francesco Capotorti το 1977. Στον ορισμό αυτόν για τον χαρακτηρισμό μιας ομάδας ως μειονότητα τα στοιχεία που μας ενδιαφέρουν είναι πρώτον η ομάδα αυτή να διαφέρει από τον κύριο πληθυσμό ως προς τον πολιτισμό, τη γλώσσα και τη θρησκεία μεταξύ άλλων και να υπολείπεται σε μέγεθος από τον υπόλοιπο πληθυσμό του κράτους²⁷. Αργότερα ανατέθηκε από την Υποεπιτροπή στον Jules Deschenes να ερευνήσει το

23 Γνωμοδότηση για τα μειονοτικά σχολεία της Αλβανίας, παράγραφοι 32 και 33 διαθέσιμη στο https://www.icj-cij.org/public/files/permanent-court-of-international-justice/serie_AB/AB_64/01_Ecoles_minoritaires_Avis_consultatif.pdf

24 Γνωμοδότηση για τα μειονοτικά σχολεία της Αλβανίας, σελίδα 10-11 διαθέσιμη στο https://www.icj-cij.org/public/files/permanent-court-of-international-justice/serie_AB/AB_64/01_Ecoles_minoritaires_Avis_consultatif.pdf <<... a group of persons living in a given country or locality, having a race, religion, language and traditions of their own and united by this identity of race, religion, language and traditions in a sentiment of solidarity, with a view to preserving their traditions, maintaining their form of worship, ensuring the instruction and upbringing of their children in accordance with the spirit and traditions of their race and rendering mutual assistance to each other>>.

25 Περράκης Στέλιος, Διαστάσεις της Διεθνούς Προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σελ.255, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2013, και Διακοφωτάκης Γεώργιος Ι., Περί Μειονοτήτων Κατά το Διεθνές Δίκαιο, σελ. 55, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2001

26 <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/sc/pages/subcommission.aspx>

27 Βλ. ορισμό Διακοφωτάκης Γεώργιος Ι., Περί Μειονοτήτων Κατά το Διεθνές Δίκαιο, σελ. 65, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2001

θέμα, όπου και κατέληξε το 1985 σε έναν νέο ορισμό της μειονότητας, ο οποίος ενέχει παρεμφερή στοιχεία με τον προγενέστερο ορισμό του Carotorti καθώς αναφέρεται σε κοινά θρησκευτικά, εθνικά και γλωσσικά χαρακτηριστικά, ενώ εκ νέου γίνεται μνεία στο ποσοτικό στοιχείο²⁸.

2.3 Το Συμβούλιο της Ευρώπης

Καθοριστικό ρόλο στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου εν γένει αλλά και στην προστασία των μειονοτήτων έπαιξε και το Συμβούλιο της Ευρώπης. Στο πλαίσιο του ΣτΕ υπάρχουν τρία συμβατικά κείμενα στα οποία μπορεί να ανατρέξει κανείς για να εξετάσει την προστασία των μειονοτικών ομάδων σε περιφερειακό επίπεδο.

Χρονολογικά η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου η οποία υπογράφηκε στις 4 Νοεμβρίου του 1950²⁹ και τέθηκε σε ισχύ το 1953, εισάγει ένα ευρύ φάσμα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, χωρίς όμως να υπάρχει ειδική πρόνοια για την προστασία των μειονοτήτων. Μεταγενέστερα τόσο η υπογραφή του Ευρωπαϊκού Χάρτη περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών το 1992 όσο και της Σύμβασης Πλαίσιο για την Προστασία των Μειονοτήτων το 1995, οικοδομούν μια στερεή βάση προστασίας των δικαιωμάτων των μειονοτήτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς και τα δύο αυτά κείμενα συνοδεύονται από ελεγκτικούς μηχανισμούς με την ίδρυση Επιτροπών με σκοπό τη σύσταση εκθέσεων³⁰. Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης δεν έχει υπογραφεί ούτε από την Ελλάδα αλλά ούτε και από την Αλβανία³¹.

2.3.1 Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου³² αποτελείται από μια σειρά άρθρων και πρόσθετων πρωτοκόλλων τα οποία παρέχουν ένα ευρύ φάσμα προστασίας σε άτομα τα οποία κατοικούν στα συμβαλλόμενα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης που ως εκ τούτου έχουν επικυρώσει την Ε.Σ.Δ.Α³³. Η ίδια η Σύμβαση αναγνωρίζει ατομικά δικαιώματα τα οποία είναι αχώριμα κατά κρατών και

28 Βλ. ορισμό Διακοφωτάκης Γεώργιος Ι., Περί Μειονοτήτων Κατά το Διεθνές Δίκαιο, σελ.75, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2001

29 Περράκης Στέλιος, Διαστάσεις της Διεθνούς Προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σελ.141, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2013

30 Περράκης Στέλιος, Διαστάσεις της Διεθνούς Προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σελ. 260-261, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2013

31 <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/148/signatures>

32 Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου 4 Νοεμβρίου 1950
https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf

33 Σύνολο 47 μέλη μεταξύ των οποίων Ελλάδα και Αλβανία, πλήρης λίστα διαθέσιμη στο <https://www.coe.int/en/web/portal/47-members-states>

όχι ιδιωτών³⁴. Μέσω της διαδικασίας της ατομικής προσφυγής το εκάστοτε θιγόμενο μέρος έχει τη δυνατότητα να προσφύγει στο Δικαστήριο του Στρασβούργου, εφόσον η προσφυγή του πληροί τους ειδικούς όρους του παραδεκτού που αναγράφονται στην Σύμβαση³⁵.

Στην Ε.Σ.Δ.Α. δεν υπάρχει ειδική πρόνοια για την προστασία μειονοτήτων ή άλλων ομάδων καθώς τα δικαιώματα που προστατεύονται χαρακτηρίζονται ως ατομικά (individual), τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν από το θιγόμενο μέρος είτε ατομικά είτε από μία ομάδα υποκειμένων που ανήκουν σε μια συλλογικότητα³⁶. Οι υποθέσεις που έχουν φτάσει ενώπιον του Δικαστηρίου και σχετίζονται με δικαιώματα ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες στηρίζονται σε διαφορετικά άρθρα που αναφέρονται στην Σύμβαση και διαφέρουν ανάλογα με τις ειδικές πολιτικές συνθήκες που επικρατούν στο εκάστοτε κράτος. Επομένως παρατηρείται πως οι παραβιάσεις των κρατών που αφορούν υποθέσεις μειονοτήτων στην επικράτεια τους είναι κατά κύριο λόγο παρεμφερείς μεταξύ τους και ανάγονται στα ίδια άρθρα της Σύμβασης γεγονός που δείχνει συγκριμένη στρατηγική έναντι των μειονοτικών ομάδων. Επί παραδείγματι υποθέσεις που σχετίζονται με τους Βάσκους στην Ισπανία συνήθως περιλαμβάνουν την παραβίαση του άρθρου 10 της Ε.Σ.Δ.Α.³⁷ που αναφέρεται στην ελευθερία της έκφρασης. Ομοίως σε υποθέσεις που αφορούν την Σουηδία όπου κατοικούν αυτόχθονες πληθυσμοί Σάμι και αναγνωρίζονται από την ίδια την χώρα ως εθνική μειονότητα³⁸ βλέπουμε σειρά υποθέσεων όπου εξετάζεται το άρθρο 6 παράγραφος 1³⁹ που αναφέρεται στη χρηστή δίκη.

Στο σύνολο των υποθέσεων που έχουν πάει στο Ε.Δ.Δ.Α υπάρχουν αρκετές υποθέσεις στις οποίες το Δικαστήριο βρήκε παραβίαση δικαιώματος και άλλες που είτε κηρύχθηκαν απαράδεκτες είτε εν τέλει έπειτα από την εξέταση τους αποφάνθηκε πως δεν υπήρξε παραβίαση.

34 Άρθρο 34 της Ε.Σ.Δ.Α. διαθέσιμο στο https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf

35 Άρθρο 35 της Ε.Σ.Δ.Α. διαθέσιμο στο https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf

36 Περράκης Στέλιος, Διαστάσεις της Διεθνούς Προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σελ. 257- 258 Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2013

37 Ε.Σ.Δ.Α. διαθέσιμη στο https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf

38 https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/157/declarations?p_auth=3WY2pb5Q

39 https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τρεις υποθέσεις κατά της Ισπανίας που σχετίζονται με τον πληθυσμό των Βάσκων και αναφέρονται και οι τρεις στο άρθρο 10 της Ε.Σ.Δ.Α. Στην υπόθεση *Castells v. Spain*⁴⁰ ο κ. Castells εκλεγμένος με το βασκικό κόμμα του Herri Batashuna φυλακίστηκε από την ισπανική κυβέρνηση για ένα άρθρο που είχε γράψει αναφορικά με την ατιμωρησία ένοπλων ομάδων για φόνους που είχαν διαπράξει στην περιοχή των Βάσκων⁴¹. Το Δικαστήριο βρήκε παραβίαση του άρθρου 10 καθώς υποστήριξε πως η ελευθερία του τύπου είναι << ο πυρήνας μιας δημοκρατικής κοινωνίας >>⁴², και επιδίκασε αποζημίωση 3 εκατομμυρίων πέσος. Οι επόμενες τρεις υποθέσεις *Herri Batasuna and Batasuna v. Spain*, *Etxeberria and Others v. Spain* και *Herritarren Zerrenda v. Spain*⁴³ εξετάζουν την διάλυση του πολιτικού κόμματος του Herri Batasuna και την απαγόρευση των δύο τελευταίων να κατέβουν στις εκλογές λόγω της δράσης τους μέσα στο πολιτικό αυτό κόμμα. Το Δικαστήριο απέρριψε συλλήβδην τα επιχειρήματα των αιτούντων υποστηρίζοντας πως η πράξη αυτή της ισπανικής κυβέρνησης ανταποκρίνονταν σε άμεση ανάγκη και πως τα εσωτερικά ένδικα μέσα είχαν βρει αποδείξεις πως μέλη του κόμματος διατηρούσαν στενούς δεσμούς με την οργάνωση ΕΤΑ⁴⁴ η οποία είχε χαρακτηριστεί ως τρομοκρατική οργάνωση από την ισπανική κυβέρνηση. Ακόμη υποστήριξε πως το κράτος είχε τη διακριτική ευχέρεια (margin of appreciation) να κρίνει το ίδιο εν προκειμένω το εύρος του φάσματος του άρθρου 10 της Σύμβασης⁴⁵.

Ακόμη μία περίπτωση που πρέπει να εξετασθεί είναι αυτή του πληθυσμού Σάμι στη Σουηδία. Στις υποθέσεις *Handölsdalen Sami Village And Others V. Sweden*⁴⁶ και

40 Υπόθεση *Castells v Spain* διαθέσιμη στο <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22dmdocnumber%22:%5B%22695649%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-57772%22%5D%7D>

41 Υπόθεση *Castells v Spain* παράγραφος 7 διαθέσιμη στο <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22dmdocnumber%22:%5B%22695649%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-57772%22%5D%7D>

42 Υπόθεση *Castells v Spain* παράγραφος 43 διαθέσιμη στο <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22dmdocnumber%22:%5B%22695649%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-57772%22%5D%7D>

43 Υποθέσεις *υποθέσεις Herri Batasuna and Batasuna v. Spain*, *Etxeberria and Others v. Spain* και *Herritarren Zerrenda v. Spain* διαθέσιμες στο <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-2788701-3051349%22%5D%7D>

44 Βασκική Αυτονομιστική Ομάδα, για πληροφορίες βλ. <https://www.britannica.com/topic/ETA>

45 Υποθέσεις *Herri Batasuna and Batasuna v. Spain*, *Etxeberria and Others v. Spain* και *Herritarren Zerrenda v. Spain* διαθέσιμες στο <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22dmdocnumber%22:%5B%22695649%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-57772%22%5D%7D>

46 Υπόθεση *Handölsdalen Sami Village And Others V. Sweden* <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22Case%20Of%20Hand%C3%B6lsdalen%20Sami%20Village%20And%20Others%20V.%20Sweden%22%5D%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-97993%22%5D%7D>

Muonio Saami Village v. Sweden⁴⁷ ενώπιον του Δικαστηρίου υπήρξαν επιχειρήματα για παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 που αναφέρεται στην χρηστή δίκη και συγκεκριμένα στην πρόσβαση σε ένδικο μέσα και στη διάρκεια της διαδικασίας. Οι υποθέσεις αναφέρονται στα δικαιώματα των Σάμι για την εκτροφή και το κυνήγι ταράνδων στην περιοχή τους. Στην πρώτη υπόθεση το Δικαστήριο έκρινε πως υπήρξε παραβίαση του εν λόγω άρθρου ενώ στην δεύτερη το θέμα είχε λυθεί εξωδικαστικά.

Υπάρχει μόνο μία υπόθεση σχετικά με την ελληνική μειονότητα της Αλβανίας που έχει εξετασθεί από το Δικαστήριο και έχει κριθεί απαράδεκτη λόγω μη εξάντλησης των εσωτερικών ένδικων μέσων. Η υπόθεση *Beleri and others v Albania*⁴⁸ αφορά την προσφυγή πέντε αλβανικής υπηκοότητας πολιτών που ανήκουν στην ελληνική μειονότητα και κατάγονται από την Χειμάρρα. Ένας εξ αυτών ήταν πρόεδρος της Ένωσης Χειμαριωτών και εκδότης της εφημερίδας Χειμάρρα που μοιράζονταν στους Χειμαριώτες της Ελλάδος. Το 2003 φαίνεται πως η εν λόγω εφημερίδα εξέδιδε άρθρα προτρέποντας τους Χειμαριώτες της Ελλάδας να συγκεντρωθούν και να συμμετάσχουν στις εκλογές της Αλβανίας. Κατά τη διάρκεια των εκλογών υπήρξαν βίαια περιστατικά στην περιοχή της Χειμάρρας και αργότερα κινήθηκαν διαδικασίες ποινικής έρευνας εναντίων των προσφευγόντων για << παρακίνηση εθνικού μίσους και προσβολή εθνικών συμβόλων >> εν απουσία τους καθώς είχαν έρθει στην Ελλάδα. Το αλβανικό δικαστήριο τους καταδίκασε σε 3 χρόνια φυλάκιση.

Οι εκλογές του 2003 στην Αλβανία χαρακτηρίζονται από αναταραχές, βία και νοθεία από ανεξάρτητους διεθνείς παρατηρητές όπως οι OSCE/ODIHR⁴⁹ και CLRAE⁵⁰, συγκεκριμένα περιστατικά των οποίων έχουν καταγραφεί στις αναφορές που εξέδωσαν για τις εν λόγω εκλογές⁵¹.

2.3.2 Σύμβαση Πλαίσιο για την Προστασία Εθνικών Μειονοτήτων

47 Υπόθεση Muonio Saami Village v. Sweden διαθέσιμη στο [https://hudoc.echr.coe.int/ENG#{%22itemid%22:\[%22001-56256%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/ENG#{%22itemid%22:[%22001-56256%22]})

48 Υπόθεση Beleri and others v Albania διαθέσιμη στο
[https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{%22itemid%22:\[%22001-115715%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{%22itemid%22:[%22001-115715%22]})

49 Υπόθεση Beleri and others v Albania παράγραφος D διαθέσιμη στο <https://hudoc.echr.coe.int/eng/#f%22itemid%22%3A%5B%22001-115715%22%5D> και <https://www.osce.org/files/f/documents/7/c/24480.pdf>

50 Υπόθεση Beleri and others v. Albania παράγραφος D διαθέσιμη στο
[https://hudoc.echr.coe.int/eng/#%7B%22itemid%22:\[%22001-115715%22%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng/#%7B%22itemid%22:[%22001-115715%22%7D)
 και <https://rm.coe.int/16807195c3>

51 Υπόθεση Beleri and others v Albania παράγραφος D διαθέσιμη στο [https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{%22itemid%22:\[%22001-115715%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{%22itemid%22:[%22001-115715%22]})

Η Σύμβαση Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων του 1995 είναι ένα κείμενο υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η Αλβανία έχει επικυρώσει την Σύμβαση ενώ η Ελλάδα την έχει υπογράψει αλλά δεν την έχει επικυρώσει⁵². Καθώς το ζήτημα των μειονοτήτων είναι ένα λεπτό πολιτικό ζήτημα, πολλές χώρες είναι διστακτικές στο να αναγνωρίσουν μειονότητες στο έδαφος τους, ειδικά όταν υπάρχουν εθνικές μειονότητες γειτονικών κρατών και ως εκ τούτου δεν υπάρχει ένα νομικά δεσμευτικό κείμενο που να περιέχει σαφή ορισμό της έννοιας μειονότητα. Δεδομένων των παραπάνω η εν λόγω Σύμβαση δεν περιέχει ορισμό της μειονότητας, επιτρέπει όμως στα κράτη να ορίσουν τα ίδια τι θεωρούν πως καθιστά μια ομάδα μειονότητα και να δηλώσουν ποιες εθνικές μειονότητες αναγνωρίζουν στο έδαφος τους. Στις επιφυλάξεις και στις δηλώσεις της Σύμβασης αρκετά κράτη έχουν είτε δηλώσει τι αναγνωρίζουν ως μειονότητα είτε δηλώνουν ποιες εθνικές μειονότητες υφίστανται στο έδαφος τους⁵³.

Η αξία της Σύμβασης έγκειται στο γεγονός πως είναι το πρώτο μεγάλο συγκεντρωτικό κείμενο που εξειδικεύεται στην προστασία των εθνικών μειονοτήτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σημαντικό άρθρο στην Σύμβαση είναι το άρθρο 3 το οποίο χαρακτηριστικά αναφέρει μεταξύ άλλων πως << Κάθε πρόσωπο που ανήκει σε μια εθνική μειονότητα έχει το δικαίωμα να επιλέγει ελεύθερα το να αντιμετωπίζεται ή όχι ως τέτοιο. >>⁵⁴. Εισάγει εν προκειμένω το υποκειμενικό στοιχείο του αυτοπροσδιορισμού του ατόμου εάν θέλει η όχι να ανήκει σε μια μειονότητα, και ως εκ τούτου το κράτος να του συμπεριφέρεται ως μέλος αυτής.

Ακόμη έχει συσταθεί επιτροπή με ανεξάρτητους παρατηρητές με σκοπό την καταγραφή τόσο των βημάτων που υιοθετούν τα κράτη προς την συμμόρφωση με την Σύμβαση όσο και εάν η ίδια η Σύμβαση εφαρμόζεται στην πράξη⁵⁵.

Παρά το γεγονός πως δεν έχει διαμορφωθεί ένας κοινά αποδεκτός ορισμός για την έννοια της μειονότητας μπορούμε να διακρίνουμε από τους διαφορετικούς ορισμούς που έχουν συνταχθεί ανά τα χρόνια ορισμένα αντικειμενικά κριτήρια και ορισμένα

52 <https://www.coe.int/en/web/minorities/fcnm-factsheet>

53 https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/157/declarations?p_auth=3WY2pb5Q

54 Σύμβαση Πλαίσιο για τις Εθνικές Μειονότητες, Άρθρο 3 διαθέσιμο στο <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800c1303>

55 <https://www.coe.int/en/web/minorities/fcnm-factsheet>

υποκειμενικά κριτήρια για τον καθορισμό μιας πληθυσμιακής ομάδας ως μειονότητας.

Τα αντικειμενικά κριτήρια είναι εκείνα που διακρίνουν μια πληθυσμιακή ομάδα από το υπόλοιπο << σώμα >> μιας κρατικής οντότητας όπως η θρησκεία, η γλώσσα, η εθνικότητα και το μέγεθος του πληθυσμού. Ενώ υποκειμενικά κριτήρια είναι εκείνα τα οποία τα ίδια τα άτομα που ανήκουν σε μια διαφορετική πληθυσμιακή οντότητα προβάλλουν (αυτοπροσδιορισμός) και η βούληση τους να διαφυλάξουν τα ξεχωριστά χαρακτηριστικά της ομάδας αυτής όπως για παράδειγμα η διαφύλαξη της γλώσσας⁵⁶.

3. Η Ελληνική Εθνική Μειονότητα της Αλβανίας

3.1 Ιστορικά χαρακτηριστικά της Ελληνικής Εθνικής Μειονότητας στην Αλβανία.

Το Βορειοηπειρωτικό ζήτημα που απασχολεί την ελληνική εξωτερική πολιτική ήδη από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα ξεκίνησε ουσιαστικά το 1912 κατά την διάρκεια των βαλκανικών πολέμων. Παρά την παρουσία ελληνικών στρατευμάτων στην περιοχή και έπειτα από διπλωματικές διαπραγματεύσεις υπεγράφη στις 17 Δεκεμβρίου του 1913 το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας το οποίο ανακήρυσσε την Αλβανία ως ελεύθερο αυτόνομο κράτος, περιλαμβάνοντας στην γεωγραφική της περιφέρεια και την Βόρεια ήπειρο⁵⁷. Έπειτα από την αποχώρηση των ελληνικών στρατευμάτων και την ανακήρυξη της Β. Ηπείρου ως αυτόνομη περιοχή υπεγράφη το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας στις 17 Μαΐου 1914 το οποίο αναγνώριζε στις ελληνικές χριστιανικές κοινότητες καθεστώς αυτονομίας κυρίως στην εκπαίδευση και τη θρησκεία⁵⁸. Κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου ιταλικά στρατεύματα είχαν κατορθώσει να καταλάβουν τις περιοχές όπου ζούσαν ελληνόφωνοι πληθυσμοί και κατέφθασαν μάλιστα ως τα Ιωάννινα⁵⁹. Η Ελλάδα παρόλο που έθεσε το ζήτημα της Βορείου Ηπείρου στην Συνδιάσκεψη Ειρήνης δεν κατάφερε να αποσπάσει την περιοχή αυτή και η κατάσταση έμεινε ως είχε.

3.2 Η κατάσταση της Ελληνικής Εθνικής Μειονότητας της Αλβανίας σήμερα

56 Διακοφωτάκης Γεώργιος Ι., Περί Μειονοτήτων Κατά το Διεθνές Δίκαιο, σελ. 110-160, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2001

57 Χριστοδουλίδης Θεόδωρος, Διπλωματική Ιστορία Τριών Αιώνων τόμος δεύτερος από τη Βιέννη στις Βερσαλλίες 1815-1919, σελ. 437, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2004

58 Τούντα- Φεργάδη Αρετή, Θέματα Ελληνικής Διπλωματικής Ιστορίας 1912-1941, σελ. 56-57, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης Αθήνα, 2005

59 Τούντα- Φεργάδη Αρετή, Θέματα Ελληνικής Διπλωματικής Ιστορίας 1912-1941, σελίδα 60, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης Αθήνα, 2005

Η Ελλάδα στηρίζει την ενταξιακή πορεία της Αλβανίας στην Ε.Ε. και στο παρελθόν έχει επιδράσει θετικά στην ένταξη της στο ΝΑΤΟ. Πάγια πολιτική της χώρας μας είναι η ενθάρρυνση των μεταρρυθμίσεων στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την επίτευξη της ενταξιακής πορείας της Αλβανίας. Άρρηκτα συνδεδεμένη με τα παραπάνω είναι η προστασία των δικαιωμάτων της Ελληνικής Εθνικής Μειονότητας στην Αλβανία⁶⁰. Η Ελληνική πλευρά πιστεύει πως η ευημερία της μειονότητας είναι συνδεδεμένη τόσο με την ενταξιακή πορεία της γείτονος στην Ε.Ε. όσο και με την εξέλιξη των διμερών σχέσεων ⁶¹.

Οι διμερείς σχέσεις της Ελλάδας και της Αλβανίας έχουν περάσει από διακυμάνσεις. Επανειλημμένως έχει αναφερθεί από διαφορετικές κυβερνήσεις της Ελλάδας, γεγονός που επιβεβαιώνει την πάγια πολιτική της χώρας μας, πως η ευημερία της ελληνικής εθνικής μειονότητας κρίνει τόσο την ενταξιακή πορεία της Αλβανίας στους ευρωπαϊκούς θεσμούς όσο και τις σχέσεις καλής γειτονίας⁶². Δεν υπήρξαν λίγα άλλωστε τα γεγονότα στο παρελθόν που λειτούργησαν ως αγκάθι στις διμερείς σχέσεις με αφορμή περιστατικά βίας και παρενόχλησης της Ε.Ε.Μ. από τις αλβανικές αρχές⁶³. Πρόσφατο παράδειγμα είναι η ανατίναξη του μνημείου του Θύμιου Λιώλη στον Δήμο Φοινίκης από άγνωστες ομάδες⁶⁴, γεγονός που δεν ερευνήθηκε επαρκώς από τις αλβανικές αρχές. Ακόμη ένα παράδειγμα είναι η παρακίνηση της υφυπουργού τουρισμού να μην ψωνίζουν οι πολίτες από καταστήματα στα οποία δεν ομιλείται η αλβανική γλώσσα⁶⁵.

60 <https://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/albania/>

61 <https://www.mfa.gr/elliniki-ethniki-meionotita-albanias/>

62 <https://www.ekathimerini.com/258283/article/ekathimerini/news/albania-greece-take-maritime-dispute-to-international-court>, <https://www.amna.gr/en/balkans/article/351903/PM-Tsipras-Rights-of-Greek-minority-in-Albania-key-to-supporting-the-countrys-EU-accession>, <https://deem-omonoia.org/el/mhtsotakhs-menoy-n-akomh-polla-na-kanei-h-albania-gia-thn-prostas/>

63 <http://en.protothema.gr/boycott-stores-of-the-greek-minority-albanian-deputy-tourism-minister/>, <https://www.thenationalherald.com/archive-general-news-community/arthro/greek-foreign-affairs-ministry-criticizes-albanias-legislation-on-greek-minority-rights-267237/>, <https://www.tovima.gr/2019/03/31/international/crisis-in-greece-albania-ties-over-greeks-properties-in-himara/> και <https://www.mfa.gr/epikairota/diloseis-omilies/anakoinose-upourgeiou-exoterikon-skhetika-me-semerine-apophase-ton-albanikon-arkhon-peri-apagoreuses-eisodou-ellenon-politon-sten-albania.html>

64 <https://slpress.gr/snews/ypex-katadiki-gia-tin-anatinaxi-toy-mnimeioy-toy-lioli-stin-alvania/>

65 <https://slpress.gr/snews/omonoia-yfypoyrgos-eipe-na-mpoikotaroy-n-ta-magazia-poy-den-miloy-n-alvanika/>

Τα προβλήματα ωστόσο που εξακολουθεί να αντιμετωπίζει η Ελληνική Εθνική Μειονότητα στην Αλβανία καταγράφονται παρακάτω ως εξής :

α) Ο πληθυσμός της μειονότητας

Το 2011 πραγματοποιήθηκε απογραφή του πληθυσμού και ως εκ τούτου και των πολιτών που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες. Σύμφωνα με την επιτροπή και μαρτυρίες αντιπροσώπων από τις μειονότητες⁶⁶ η Αλβανική κυβέρνηση λίγους μήνες πριν την απογραφή εισήγαγε πρόστιμο στα άτομα τα οποία θα αυτοπροσδιορίζονταν με διαφορετική εθνικότητα από αυτήν που αναγράφεται στα επίσημα έγγραφα του κράτους (π.χ. ταυτότητα ή/και διαβατήριο)⁶⁷. Αυτή η πρακτική θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως οργανωμένη προσπάθεια της Αλβανίας για την απόκρυψη των πραγματικών αριθμών των μειονοτήτων, παρουσιάζοντας διαφορετική εθνική πληθυσμιακή κατανομή, ιδιαίτερα σε περιοχές όπου το ελληνικό εθνικό στοιχείο είναι έντονο. Πρακτική που έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 3 της Σύμβασης Πλαίσιο που αναφέρεται στον ελεύθερο αυτοπροσδιορισμό των ατόμων. Ανάγεται ως συμπέρασμα πως παρόλο που η Αλβανία επικαλείται τη Σύμβαση Πλαίσιο για την προστασία των μειονοτήτων ταυτόχρονα υιοθετεί πρακτικές αντίθετες με τα συμφωνημένα με σκοπό την αποδυνάμωση των μειονοτικών ομάδων που βρίσκονται στο έδαφος της. Άλλο ζήτημα, παρά τις συνεχείς προσπάθειες εκπροσώπων της μειονότητας και των ελληνικών αρχών παραμένει η απόκρυψη του πραγματικού αριθμού των πολιτών που ανήκουν στην μειονότητα με τις αλβανικές αρχές, σκοπίμως να παρουσιάζουν μειωμένο τον αριθμό των μειονοτικών. Η επίσημη εκτίμηση των αλβανικών αρχών για τον αριθμό της μειονότητας ανέρχεται στις 58.000, ενώ η ελληνική πλευρά υποστηρίζει πως ο πληθυσμός τους είναι περίπου 300.000⁶⁸, έπειτα από απογραφή που διεξήχθη από την ΔΕΕΜ-Ομόνοια το 2013⁶⁹.

66 <https://www.unpo.org/article/13466>

67 Αναφορά της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης Πλαίσιο για τις Εθνικές Μειονότητες, παρ. 35 διαθέσιμη στο <https://www.coe.int/en/web/minorities/albania>

68 https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E9-2019-004419_EL.html και <https://www.himara.gr/apopseis/6562-poi-os-o-arithmos-ton-ellinon-tis-alvanias>

69 Ανακοίνωση Γραφείου Τύπου ΔΕΕΜ- Ομόνοιας διαθέσιμη στο <https://www.himara.gr/epikairoτητα/topika-dromena/2606-oloklirothike-i-katagrafi-vorioipiroton-tis-omonoias-286852-oi-symmetexontes>

Ένα ακόμη ζήτημα είναι αυτό της γεωγραφικής συγκέντρωσης του μειονοτικού πληθυσμού. Το 2014 η Αλβανία σε συνεργασία με διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς⁷⁰ άλλαξε την δομή της τοπικής αυτοδιοίκησης, βήμα αναγκαίο τόσο για την αναπτυξιακή όσο και για την ευρωπαϊκή πορεία της χώρας. Πάρα ταύτα η δημιουργία μεγαλύτερων δήμων επηρέασε την πληθυσμιακή κατανομή της μειονότητας με αποτέλεσμα μεγάλος πληθυσμός Ελλήνων της μειονότητας να μείνει εκτός μειονοτικών ζωνών και ως εκ τούτου να μην απολαμβάνει δικαιώματα τα οποία αναγνωρίζονται μόνο στην εν λόγω μειονοτικές ζώνες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Δήμος Χιμάρας που ενώθηκε με αυτόν της Βράνιστας στον οποίο κατοικούν κυρίως μουσουλμανικοί πληθυσμοί⁷¹. Μόνο δυο δημοτικά διαμερίσματα αναγνωρίζονται ως μειονοτικά αυτό του Αργυροκάστρου και της Φοινίκης όπου η πλειονότητα των κατοίκων ανήκουν στην μειονότητα⁷².

β) Θρησκευτική Ελευθερία

Ένα ακόμη ζήτημα σχετικά με τα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία είναι εκείνο της θρησκευτικής ελευθερίας. Στο πρόσφατο παρελθόν έχουν αναφερθεί βίαια περιστατικά, καταστροφές και κλοπές ελληνικών εκκλησιών που ανήκουν στην μειονότητα⁷³. Συγκεκριμένα, τα περιστατικά είναι ο βανδαλισμός της εκκλησίας της Παναγίας στην Πρεμετή το 2013⁷⁴ και η κατεδάφιση του Ιερού Ναού του Αγίου Αθανασίου από τις Αλβανικές αρχές στις Δριμάδες Χιμάρας το 2015⁷⁵. Τα δύο αυτά περιστατικά οδήγησαν σε ένταση μεταξύ των δύο χωρών καθώς τον Αύγουστο του 2013 η ελληνική κυβέρνηση σε απάντηση της πρόκλησης έκλεισε τα σύνορα της Καπεστίτσας στην Κορυτσά και της Κακαβιάς προς τους Αλβανούς

70 Αναφορά της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης Πλαίσιο για τις Εθνικές Μειονότητες παράγραφος 157 διαθέσιμη στο <https://www.coe.int/en/web/minorities/albania>

71 Άγγελος Συρίγος, Το αλβανικό θαλάσσιο μέτωπο και η μειονότητα, διαθέσιμο στο <https://www.tanea.gr/print/2018/12/29/opinions/to-alvaniko-thalassio-lfmetopo-kai-i-meionotita/>

72 Αναφορά της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης Πλαίσιο για τις Εθνικές Μειονότητες παράγραφοι 158-159 διαθέσιμη στο <https://www.coe.int/en/web/minorities/albania>

73 Αναφορά της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης Πλαίσιο για τις Εθνικές Μειονότητες παράγραφος 92 διαθέσιμη στο <https://www.coe.int/en/web/minorities/albania>

74 <https://www.lastampa.it/vatican-insider/en/2013/08/23/news/tensions-between-albania-and-greece-grow-over-orthodox-community-of-permet-1.36065516>

75 Αναφορά της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης Πλαίσιο για τις Εθνικές Μειονότητες παράγραφος 92 διαθέσιμη στο <https://www.coe.int/en/web/minorities/albania>

πολίτες ενώ υπήρξε σύσκεψη στο ελληνικό προξενείο του Αργυροκάστρου με τον δήμαρχο Πρεμετής. Το ζήτημα περιλάμβανε εκτός των άλλων και θέματα ιδιοκτησίας της ελληνικής εκκλησίας, καθώς ο Αρχιεπίσκοπος καταδίκασε απόφαση αλβανικού δικαστηρίου του 2002 που έπαιρνε από την εκκλησία το εν λόγω ακίνητο, λέγοντας πως είναι βασισμένη σε << ψευδή γεγονότα >>⁷⁶. Προσθέτως το ελληνικό προξενείο λιθοβολήθηκε ενώ μέλος της ελληνικής μειονότητας δέχθηκε επίθεση. Η Αλβανία προσπάθησε να αποκρύψει το γεγονός και δεν έδωσε ιδιαίτερη σημασία στα εν λόγω περιστατικά⁷⁷.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά στο πρόσωπο του Αρχιεπισκόπου Αλβανίας Αναστάσιου. Ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος ανέλαβε καθήκοντα στην Αλβανία το 1992. Το αλβανικό κράτος ήταν εξ' αρχής αρνητικά διακείμενο εναντίον του⁷⁸. Έφτασε μάλιστα και στο σημείο να επιδιώξει την τροποποίηση του Συντάγματος της χώρας ούτως ώστε να μην επιτρέπεται σε πρόσωπα μη γεννημένα στην Αλβανία και μη έχοντα την αλβανική υπηκοότητα να αναλαμβάνουν επικεφαλής θρησκειών⁷⁹. Το σχετικό δημοψήφισμα για την τροποποίηση του Συντάγματος αποδοκιμάστηκε από τον λαό της Αλβανίας καθώς είχε ήδη αρχίσει να φαίνεται το έργο του. Κατά τη διάρκεια της θητείας του έχουν ανοικοδομηθεί εκατοντάδες ναοί ενώ παράλληλα προσέφερε και στην εκπαίδευση με την ίδρυση Ιερατικής Σχολής και σχολείων⁸⁰. Σημαντικό ήταν επίσης και το επισιτιστικό του έργο με τη δημιουργία συσσιτίων για τους άπορους αλβανούς πολίτες⁸¹.

Στο πλαίσιο του εξευρωπαϊσμού της Αλβανίας η στάση της Αλβανικής κυβέρνησης προς τον Αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο άλλαξε στα μέσα της δεκαετίας του 2000 όταν και έγινε πλέον αποδεκτός από την αλβανική ηγεσία⁸². Εν τέλει το 2017 του αποδόθηκε και η αλβανική υπηκοότητα⁸³.

76 <https://www.lastampa.it/vatican-insider/en/2013/08/23/news/tensions-between-albania-and-greece-grow-over-orthodox-community-of-permet-1.36065516>

77 <https://balkaninsight.com/2013/08/22/albania-greece-rift-over-church-property-row/>

78 Τσάκα Ντέιβις, Οι Ελληνοαλβανικές Σχέσεις από το 1991 έως σήμερα, σελ. 51-54, Διπλωματική Εργασία, 2018, Πάντειο Πανεπιστήμιο

79 Ibid

80 Σταμάτης Γεωργούλης, Η Ορθοδοξία στο σύγχρονο αλβανικό κράτος στο Ο ελληνισμός της Αλβανίας, συλλογικό, Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα, 1995, σελ. 168

81 Τσάκα Ντέιβις, Οι Ελληνοαλβανικές Σχέσεις από το 1991 έως σήμερα, σελ. 51-54, Διπλωματική Εργασία, 2018, Πάντειο Πανεπιστήμιο

82 Ibid

83 Ibid

γ) Εκπαίδευση και Μειονοτικά Σχολεία

Ένα ακόμη θέμα που ανακύπτει είναι αυτό των μειονοτικών σχολείων που λειτουργούν στις λεγόμενες << μειονοτικές ζώνες >> δηλαδή τις αναγνωρισμένες περιοχές της μειονότητας από το αλβανικό κράτος. Παρόλο τον μεγάλο αριθμό πολιτών που ανήκουν στην μειονότητα, δεν υπάρχουν επαρκή δημόσια σχολεία που να διδάσκουν στην ελληνική γλώσσα ιδίως έξω από τις περιοχές που αναγνωρίζονται γεωγραφικώς ως μειονοτικές. Παρόλα αυτά λειτουργούν ιδιωτικά σχολεία με την υποστήριξη των ελληνικών αρχών και ιδιωτικών δωρεών σε διάφορα σημεία όπου υπάρχει έντονη η παρουσία του ελληνικού στοιχείου⁸⁴. Στα Τίρανα παρόλο που υπάρχει αξιόμαχος αριθμός Ελλήνων της μειονότητας, εξαιτίας της πρακτικής των μειονοτικών ζωνών δεν λειτουργεί δημόσιο δωρεάν σχολείο που να διδάσκει στην ελληνική και ως εκ τούτου οι Έλληνες της περιοχής στέλνουν τα παιδιά τους σε ιδιωτική δομή εκπαίδευσης⁸⁵. Στα θετικά θα μπορούσε να προστεθεί το γεγονός πως Ελλάδα και Αλβανία συνεργάζονται για την δημιουργία βιβλίων που διδάσκονται στην μειονότητα σε πληθώρα μαθημάτων και διανέμονται δωρεάν στους μαθητές⁸⁶.

δ) Τοπωνύμια

Σύμφωνα με την Σύμβαση Πλαίσιο για τις Μειονότητες, οι εκάστοτε κυβερνήσεις οφείλουν να παρέχουν τη δυνατότητα στις μειονότητες να επιλέγουν τα δικά τους τοπωνύμια και να υπάρχουν πινακίδες στις γεωγραφικές περιοχές όπου αυτές κατοικούν τόσο στην επίσημη γλώσσα του κράτους όσο και στην μειονοτική γλώσσα⁸⁷. Η Αλβανία έκτος από το γεγονός πως έχει αλλοιώσει τα ονόματα των ελληνικών πόλεων και χωριών ήδη από την Χότζα εποχή εξακολουθεί να υιοθετεί

84 Αναφορά της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης Πλαίσιο για τις Εθνικές Μειονότητες παράγραφος 128 διαθέσιμη στο <https://www.coe.int/en/web/minorities/albania>

85 Αναφορά της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης Πλαίσιο για τις Εθνικές Μειονότητες παράγραφος 128 διαθέσιμη στο <https://www.coe.int/en/web/minorities/albania>

86 Αναφορά της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης Πλαίσιο για τις Εθνικές Μειονότητες παράγραφος 129 διαθέσιμη στο <https://www.coe.int/en/web/minorities/albania>

87 Άρθρο 11 της Σύμβασης Πλαίσιο

πρακτικές ενάντια στη μειονότητα με πρόσφατη περίπτωση την αφαίρεση πινακίδων που αναγράφονταν και τα ελληνικά τοπωνύμια από τον Δήμο Φοινίκης⁸⁸.

ε) Εκλογική Εκπροσώπηση

Στην Αλβανία η κύρια πολιτική και πολιτιστική ένωση που εκπροσωπεί την Ε.Ε.Μ. είναι η Δημοκρατική Ένωση Ελληνικής Εθνικής Μειονότητας Ομόνοια⁸⁹, η οποία ιδρύθηκε το 1991 έπειτα από την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος. Το Κόμμα Ένωση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επίσης προωθεί τα συμφέροντα της Ε.Ε.Μ. καθώς δημιουργήθηκε μέσα από τους κόλπους του κόμματος της Ομόνοιας⁹⁰. Παρόλο που τυπικά τα μέλη της Ε.Ε.Μ. έχουν κατοχυρωμένο δικαίωμα να καταθέσουν υποψηφιότητα για την συμμετοχή τους ως υποψήφιοι στις εκλογές, επανειλημμένως η Αλβανία έχει αποκλείσει υποψηφίους της Ε.Ε.Μ. από την εκλογική διαδικασία. Στις εκλογές του 2019 απαγορεύθηκε σε μέλος της Ομόνοιας να κατέβει ως υποψήφιος στις εκλογές στον Δήμο Χιμάρας⁹¹, γεγονός το οποίο όπως είχε επισημάνει το ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών δεν είχε καμία νομική βάση⁹². Με την απαγόρευση της υποψηφιότητας του κ. Διονυσίου-Φρέντυ Μπελέρη ο μοναδικός πλέον υποψήφιος στις τοπικές εκλογές προερχόταν από το κυβερνών Σοσιαλιστικό Κόμμα του Έντι Ράμα⁹³.

στ) Ιδιοκτησιακό Ζήτημα

Ίσως το πιο σημαντικό σημείο τριβής μεταξύ της Ε.Ε.Μ. και της αλβανικής κυβέρνησης είναι αυτό του ιδιοκτησιακού καθεστώτος τόσο των μειονοτικών περιουσιών όσο και της ορθόδοξης εκκλησίας. Είναι πάγια πρακτική της αλβανικής κυβέρνησης, η οποία έχει ενταθεί τα τελευταία χρόνια από το 2014 και έπειτα με την πολιτική της κυβέρνησης Έντι Ράμα⁹⁴, να αρνείται να παραχωρήσει τίτλους

88 <https://slpress.gr/snews/alvania-antidraseis-gia-tin-afairesi-ton-diglosson-pinakidon-sta-meionotika-choria/>

89 <https://deem-omonoia.org/el/deem-omonoia/istoria/omonoia/>

90 <https://www.kathimerini.gr/politics/389483/dyo-kommata-tis-ellinikis-meionotitas-stin-alvania/>

91 <https://slpress.gr/snews/alvania-aythaireti-apagoreysi-toy-dikaiomatos-toy-eklegesthai-se-ellina/>

92 <https://slpress.gr/snews/ekopsan-tin-ypopsifiotita-toy-proedroy-tis-omonoias-stin-cheimarra/>

93 <https://slpress.gr/snews/alvania-aythaireti-apagoreysi-toy-dikaiomatos-toy-eklegesthai-se-ellina/>

94 <https://slpress.gr/ethnika/i-arpagi-ton-ellinikon-idioktision-odigei-se-xerizomo/>

ιδιοκτησίας στους αλβανούς πολίτες που ανήκουν στην Ε.Ε.Μ. Αποκορύφωμα της εν λόγω πρακτικής αποτέλεσε η απόφαση της αλβανικής κυβέρνησης να δεσμεύσει μεγάλο όγκο ελληνικών περιουσιών στην περιοχή της Χιμάρας με δικαιολογία την τουριστική ανάπτυξη και εκμετάλλευση της παράκτιας αυτής περιοχής⁹⁵. Τα τελευταία χρόνια η αξία των εν λόγω περιουσιών έχει πάρει ανοδική πορεία κυρίως λόγω του τουριστικού ενδιαφέροντος. Καθώς πολλοί πλέον βορειοηπειρώτες κατοικούν μόνιμα στην Ελλάδα η πρακτική αυτή του αλβανικού κράτους ωθεί τους ιδιοκτήτες να εγκαταλείψουν τις περιουσίες τους και τα πατρογονικά τους εδάφη δια παντός⁹⁶. Κατ' αυτόν τον τρόπο η Ε.Ε.Μ. οδηγείται σε αργή αλλά σταδιακή εξαφάνιση.

4 Το ζήτημα της Ελληνικής Εθνικής Μειονότητας υπό το πρίσμα των θεωριών ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, το πρώτο και κυριότερο σημείο τριβής στις σχέσεις Ελλάδας – Αλβανίας εντοπίζεται στο ζήτημα της ελληνικής εθνικής μειονότητας στην Αλβανία. Μέχρι το 1990 το ζήτημα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία δεν βρισκόταν στις προτεραιότητες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.

Στο πλαίσιο του Ψυχρού Πολέμου οι σχέσεις των δυο κρατών ήταν σχεδόν ανύπαρκτες. Η Αλβανία εντασσόμενη στο σοβιετικό συνασπισμό είχε επιλέξει μια πολιτική κλειστών συνόρων και απομονωτισμού που δεν έδινε τη δυνατότητα συνδιαλλαγής με άλλα κράτη. Η Ελλάδα από την άλλη, ευρισκόμενη στο άρμα του δυτικού συνασπισμού δεν θα μπορούσε να ανακινήσει ένα ζήτημα τόσο ευαίσθητο για την αλβανική πολιτική χωρίς να διακινδυνέψει την έκρηξη της έντασης ανάμεσα στους δυο συνασπισμούς⁹⁷. Για το λόγο αυτό δεν είχαμε κινήσεις προσέγγισης μεταξύ των δυο χώρων κατά το διάστημα αυτό.

95 <https://slpress.gr/ethnika/me-ena-smparo-dyo-trygonia-o-rama-sti-cheimarra/>

96 <https://slpress.gr/ethnika/o-rama-arpazei-1-377-000-stremmata-apo-voreioipeirotas/>

97 Ηλίας Γ. Σκουλιδάς, Συνέχειες και ασυνέχειες στις ελληνοαλβανικές σχέσεις: η ελληνική πολιτική σε περιφερειακές εντάσεις, 2014, Πρακτικά Συνεδρίου Ευρωπαϊκής Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών

Από το 1990 και έπειτα όμως με την κατάρρευση του σοβιετικού συνασπισμού, την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος στην Αλβανία και την προσπάθεια μετάβασης σε ένα δημοκρατικό καθεστώς τα δεδομένα μεταβάλλονται τόσο σε σχέση με το ζήτημα της ελληνικής μειονότητας όσο και με τις νέες ισορροπίες που διαμορφώνονται γενικότερα στα Βαλκάνια.

Το ελληνικό κράτος υποστηρίζει εξ' αρχής τις προσπάθειες της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία για κατοχύρωση των δικαιωμάτων της που απορρέουν από το διεθνές δίκαιο όπως και τη σύσταση επίσημου πολιτικού φορέα για προώθηση των συμφερόντων της⁹⁸. Η Αλβανία από την πλευρά της θεωρεί πως η κίνηση αυτή της Ελλάδας υποκρύπτει εδαφικές διεκδικήσεις εναντίον της και για το λόγο αυτό δεν υπάρχουν προσπάθειες σύγκλισης μεταξύ των δυο χωρών⁹⁹¹⁰⁰.

Έως το 1996 οι σχέσεις των δυο χωρών ταλανίζονται από επεισόδια κυρίως μεταξύ ομάδων Ελλήνων μειονοτικών με τις αλβανικές αρχές διαμαρτυρόμενοι για το πλαίσιο καταπίεσης που υφίσταντο¹⁰¹. Το 1996 υπογράφεται το Σύμφωνο Ειρήνης και Φιλίας μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας.

Είναι η πρώτη πράξη υπογραφής επίσημου εγγράφου μεταξύ των δύο χωρών στο πλαίσιο της σύγκλισης¹⁰². Η υπογραφή του Συμφώνου αυτού είχε θετικά αποτελέσματα μόνον για μερικά χρόνια.

98 Κούζας Ιωάννης, Ελληνοαλβανικές Σχέσεις (1990-2010), Οι διμερείς Σχέσεις υπο το πρίσμα της Ελληνικής Μειονότητας και του Ζητήματος των Τσάμηδων, σελ. 137, Διδακτορική Διατριβή, 2013, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

99 Τσάκα Ντέιβις, Οι Ελληνοαλβανικές Σχέσεις από το 1991 έως σήμερα, σελ. 26 Διπλωματική Εργασία, 2018, Πάντειο Πανεπιστήμιο

100 Κατά τη γνώμη του γράφοντος το σημείο αυτό κρίνεται ως ιδιαίτερα σημαντικό για την εξέλιξη των σχέσεων των δυο κρατών. Η Αλβανική πολιτική ελίτ δείχνει διαχρονικά καθ' όλη τη διάρκεια της μεταψυχροπολεμικής εποχής (με κάποιες ίσως περιόδους παύσης) να θεωρεί την Ελλάδα αναθεωρητική δύναμη στα Βαλκάνια που εκμεταλλεύεται τη μειονότητα για να προκαλέσει αλλαγή των συνόρων.

101 Τσάκα Ντέιβις, Οι Ελληνοαλβανικές Σχέσεις από το 1991 έως σήμερα, σελ. 26-39 Διπλωματική Εργασία, 2018, Πάντειο Πανεπιστήμιο

102 Τέθηκε σε ισχύ το 1998, Νόμος 2568/1998

Με βάση όσα αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα περί ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής θα επιχειρηθεί να εξηγηθεί μέσα από την θεωρία η στάση της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής έναντι της Ελλάδας της υπό εξέταση περιόδου.

Αρχικά, το οργανωσιακό μοντέλο και η υπηρεσιακή κουλτούρα της Αλβανίας από τα πρώτα κομμουνιστικά χρόνια ήταν διαρκώς προσανατολισμένη στην απόκρουση της ελληνικής απειλής. Είναι χαρακτηριστικό πως ένας από τους λόγους που οδήγησαν την Αλβανία του Χότζα στη ρήξη με την Σοβιετική Ένωση και την προσέγγιση με την Κίνα τη δεκαετία του 1960 εντοπίζεται στην πεποίθηση του Χότζα την περίοδο εκείνη πως οι Σοβιετικοί θα επενέβαιναν στην Αλβανία προκειμένου να αποκτήσει η ελληνική μειονότητα περισσότερα δικαιώματα καθώς ο πρωθυπουργός της Ελλάδας την περίοδο εκείνη Σοφοκλής Βενιζέλος είχε ξεκινήσει συνομιλίες για το θέμα αυτό με τον Χρυστόφ¹⁰³. Η πεποίθηση αυτή της Αλβανίας σχετικά με τις πιθανές εδαφικές βλέψεις της Ελλάδας εναντίον της διατηρείται και κατά τα πρώτα μετακομμουνιστικά χρόνια.

Μονό μετά την υπογραφή του Συμφώνου Φιλίας το 1996 και την έμπρακτη στήριξη της Ελλάδας στην Αλβανία μέσω οικονομικής βοήθειας παρατηρείται μια μεταστροφή. Η επιλογή του εκσυγχρονισμού του Αλβανικού κράτους την περίοδο εκείνη οφείλεται στη συνειδητοποίηση από την αλβανική ηγεσία - ειδικότερα μετά την αποσταθεροποίηση του κράτους το 1997 λόγω του σχήματος των πυραμίδων - πως ο μόνος δρόμος βιωσιμότητας του αλβανικού κράτους περνούσε μέσα από τους δυτικούς θεσμούς¹⁰⁴. Η συνειδητοποίηση αυτή της αλβανικής πλευράς συνέπεσε με την υποστήριξη της Ελλάδας του εξευρωπαϊσμού της Αλβανίας. Για το λόγο αυτό από την στιγμή αυτή και για μια δεκαετία περίπου δεν παρατηρείται μεγάλη ένταση στις ελληνοαλβανικές σχέσεις.

Από την πλευρά της Ελλάδος τώρα, για να καταστεί εφικτή μια προσέγγιση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής έναντι της Αλβανίας θα πρέπει κατ' αρχήν να δούμε

103 Ηλίας Γ. Σκουλιδάς, Συνέχειες και ασυνέχειες στις ελληνοαλβανικές σχέσεις: η ελληνική πολιτική σε περιφερειακές εντάσεις, 2014, Πρακτικά Συνεδρίου Ευρωπαϊκής Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών

104 Κούζας Ιωάννης, Ελληνοαλβανικές Σχέσεις (1990-2010), Οι διμερείς Σχέσεις υπο το πρίσμα της Ελληνικής Μειονότητας και του Ζητήματος των Τσάμηδων, σελ. 59-77, Διδακτορική Διατριβή, 2013, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

το περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσεται. Αρχικά, με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και συνακόλουθα την πτώση των κομμουνιστικών κυβερνήσεων στα Βαλκάνια, η Ελλάδα εμφανίζεται να είναι το πιο σταθερό αλλά και το πιο ισχυρό κράτος στην περιοχή. Στο πλαίσιο αυτό αναλαμβάνει πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην εδραίωση της ως κυρίαρχη δύναμη στα Βαλκάνια¹⁰⁵.

Έχοντας στο νου της ότι το μουσουλμανικό στοιχείο στην Αλβανία είναι έντονο και τη διάθεση προσέγγισης Αλβανίας και Τουρκίας, η Ελλάδα προσανατολίστηκε στην προσέγγιση της Γιουγκοσλαβίας ούτως ώστε να αποτρέψει πιθανό σχηματισμό ενός μουσουλμανικού σχηματισμού στην περιφέρεια της δεδομένου ότι και άλλα βαλκανικά κράτη έχουν μουσουλμανικούς πληθυσμούς στην επικράτειά τους¹⁰⁶. Στα πρώτα χρόνια μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος στην Αλβανία στόχος της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής είναι να μην περάσει η Αλβανία στη σφαίρα επιρροής άλλων κρατών που θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν την γεωγραφική θέση της Αλβανίας ως συνορεύον με την Ελλάδα κράτος για να την αποδυναμώσουν.

Για το λόγο αυτό η Ελλάδα αποφασίζει να εμβαθύνει τις διπλωματικές και προξενικές σχέσεις με την Αλβανία συμφωνώντας στην ίδρυση ελληνικού προξενείου στο Αργυρόκαστρο και αλβανικού στα Ιωάννινα¹⁰⁷. Με τον τρόπο αυτό η Ελλάδα αποκτά την δυνατότητα να έχει εγγύτερη και πιο αποτελεσματική παρουσία σε μια περιοχή της Αλβανίας με έντονο ελληνικό μειονοτικό στοιχείο. Η κίνηση αυτή κατά τη γνώμη του γράφοντος ενισχύει την ελληνική παρουσία στην περιοχή και ταυτόχρονα ενδυναμώνει το αίσθημα ασφαλείας των μελών της ελληνικής μειονότητας γεγονός που αποσκοπεί στο μετριασμό των εντάσεων ανάμεσα σε Έλληνες μειονοτικούς και τις αλβανικές κρατικές αρχές.

105 Πολυμίλης Χαράλαμπος, Η Εξέλιξη των Ελληνοαλβανικών Σχέσεων από το Τέλος του Ψυχρού Πολέμου έως Σήμερα: Η Στρατηγική τους Σημασία για την Ν.Α. Ευρώπη, σελ. 28-29, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2019

106 Τσάκα Ντέιβις, Οι Ελληνοαλβανικές Σχέσεις από το 1991 έως σήμερα, σελ. 26 Διπλωματική Εργασία, 2018, Πάντειο Πανεπιστήμιο

107 Τσάκα Ντέιβις, Οι Ελληνοαλβανικές Σχέσεις από το 1991 έως σήμερα, σελ. 29 Διπλωματική Εργασία, 2018, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Το 1996 αποτελεί έτος κατά το οποίο τα δυο κράτη ήρθαν πιο κοντά από ποτέ μέχρι τότε. Με την αλλαγή κυβέρνησης στην Ελλάδα υπάρχει και αλλαγή προσέγγισης των σχέσεων με την Αλβανία.

Η νέα κυβέρνηση ακολουθεί μια διαφορετική προσέγγιση στο ζήτημα της Αλβανίας που συνιστά όμως από ότι θα φανεί και αργότερα ένα γενικότερο επαναπροσανατολισμό της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής σε σχέση με τα γειτονικά κράτη¹⁰⁸. Η υπογραφή του Συμφώνου Φιλίας, Συνεργασίας, Καλής Γειτονίας και Ασφάλειας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Αλβανίας εισάγει νέα στοιχεία στις σχέσεις των δυο χώρων. Με το σύμφωνο αυτό η Αλβανία αναλαμβάνει την υποχρέωση να αναγνωρίζει, να σέβεται και να προωθεί τα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας όπως καθορίζονται από τις διεθνείς συμβάσεις περί προστασίας των μειονοτήτων ενώ η Ελλάδα αναλαμβάνει την υποχρέωση να υποστηρίζει την Αλβανία σε όλες τις προσπάθειές της σχετικά με τη συμμετοχή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση και όλους τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς¹⁰⁹. Έτσι εισάγεται ένας νέος δεύτερος στόχος της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής ο οποίος προσδιορίζεται στην παροχή βοήθειας της Ελλάδας προς την Αλβανία αναφορικά με την διεθνή κοινωνικοποίηση της τελευταίας μέσω της ένταξης της σε διεθνείς θεσμούς όπου και η Ελλάδα ήδη αποτελεί μέλος. Με τη στρατηγική αυτή η Ελλάδα επιδιώκει ταυτόχρονα αφ' ενός να αποκόψει την Αλβανία από συμμαχίες που πιθανόν να αποκτούσαν χαρακτήρα επιζήμιο για τα ελληνικά συμφέροντα στην περιοχή και αφ' έτερου να την δεσμεύσει σε πλαίσια και πρότυπα συμπεριφοράς περισσότερο ελεγχόμενα¹¹⁰. Επιπλέον, Ελλάδα και Αλβανία συμφωνούν στη συνεργασία σε πληθώρα τομέων ενώ η Ελλάδα διεισδύει ακόμα πιο δυναμικά στην οικονομία της Αλβανίας μέσω άμεσων επενδύσεων και παροχής βοήθειας¹¹¹.

Η ελληνική πλευρά θεωρεί πως ο εξευρωπαϊσμός της Αλβανίας και η ένταξή της στους δυτικούς θεσμούς θα την εκσυγχρονίσουν σε ικανοποιητικό επίπεδο με αποτέλεσμα να εκλείψουν σε μεγάλο βαθμό οι εστίες έντασης μεταξύ των χωρών και

108 Τσάκα Ντέιβις, Οι Ελληνοαλβανικές Σχέσεις από το 1991 έως σήμερα, σελ. 33-34
Διπλωματική Εργασία, 2018, Πάντειο Πανεπιστήμιο

109 Νόμος 2568/1998, αρ. 8

110 Τσάκα Ντέιβις, Οι Ελληνοαλβανικές Σχέσεις από το 1991 έως σήμερα, σελ. 37
Διπλωματική Εργασία, 2018, Πάντειο Πανεπιστήμιο

111 Έως το 2004 είχαν ιδρυθεί στην Αλβανία περίπου 250 ελληνικές επιχειρήσεις με συνολικό ύψος επενδύσεων περίπου 500 εκ. \$.
<https://www.agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/28811>

κατ' επέκταση να λυθεί εν πολλοίς το ζήτημα της ελληνικής μειονότητας.. Αποκορύφωμα αυτής της προσπάθειας είναι η έναρξη συνομιλιών της Αλβανίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και η ένταξη της στη στρατιωτική συμμαχία του ΝΑΤΟ με την υποστήριξη της Ελλάδας¹¹².

Από το 2009 και έπειτα και ειδικότερα μετά την προσφυγή της αντιπολίτευσης κατά της Συμφωνίας οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών και εν συνεχεία την αλλαγή κυβέρνησης οι εντάσεις σε σχέση με την μειονότητα αυξάνονται καθώς επικρατεί άλλη << υπηρεσιακή κουλτούρα >> στην Αλβανία που αντιλαμβάνεται με πιο περιοριστικούς όρους τα << εθνικά συμφέροντα>>

5. Συμπεράσματα

Κάνοντας χρήση των υποδειγμάτων που αναλύθηκαν στην προηγούμενη ενότητα βλέπουμε πως αρχικά η Ελλάδα λειτουργεί έναντι της Αλβανίας ακολουθώντας ένα υπόδειγμα ορθολογικού δρώντος που αντιλαμβάνεται τις έννοιες της εθνικής ασφάλειας και των εθνικών συμφερόντων σε στενά πλαίσια καθώς στόχος της είναι να αποκόψει την Αλβανία από ενδεχόμενες συμμαχίες που θα στραφούν εναντίον της.

Χρησιμοποιεί την ελληνική μειονότητα ως μοχλό πίεσης έναντι της Αλβανίας και εξαρτά την πορεία των σχέσεων των δυο χωρών από την κατάσταση της ελληνικής μειονότητας. Η ένθερμη υποστήριξη από πλευράς Ελλάδος των προσπαθειών για συλλογική εκπροσώπηση της ελληνικής μειονότητας εντείνει την καχυποψία της Αλβανικής πλευράς με αποτέλεσμα την εμφάνιση εντάσεων. Παράλληλα, κύριο μέλημα της ελληνικής διπλωματίας στα Βαλκάνια είναι να μην περάσουν τα συγκεκριμένα κράτη στον έλεγχο της τουρκικής επιρροής. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει πως η ελληνική εξωτερική πολιτική προσδιορίζεται μονοδιάστατα από την πορεία των σχέσεων της με την Τουρκία. Μέχρι εκείνη τη στιγμή και η υπηρεσιακή κουλτούρα του ελληνικού κράτους συντείνει προς αυτήν την κατεύθυνση. Με την αλλαγή κυβέρνησης από το 1996 και έπειτα η Ελλάδα υιοθετεί ένα νέο πρότυπο εξωτερικής συμπεριφοράς που βασίζεται στην αξιοποίηση της

112 Γιώργος Ντούσκας, Η πορεία ενσωμάτωσης της Αλβανίας στους ευρωπαϊκούς θεσμούς: δέκα χρόνια μετά την ένταξη στο ΝΑΤΟ και πέντε μετά την απόδοση καθεστώτος υποψήφιας χώρας στην Ε.Ε., 2019 διαθέσιμο στο <http://ejournals.lib.auth.gr/projustitia/article/view/7566/7418>

ιδιότητας της ως μέλος όλων των ευρωπαϊκών θεσμών. Όντας η ίδια μέλος σε όλους τους δυτικούς θεσμούς επιδιώκει πλέον όχι την απομόνωση αλλά την συμπερίληψη σε δυτικούς θεσμούς των κρατών εκείνων που δυνητικά ενδέχεται να αποδειχθούν πηγές αστάθειας ούτως ώστε μέσω της αύξησης της εξάρτησης το κόστος της κλιμάκωσης να αυξηθεί. Θεωρεί δηλαδή πως αν η Αλβανία ακολουθήσει μια ευρωπαϊκή προοπτική τα σημεία τριβής μεταξύ των δυο χωρών - όπως αυτό της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία - θα εξαλειφθούν γεγονός που θα την απαλλάξει από την αφιέρωση στο σκοπό αυτό διπλωματικού χρόνου και κεφαλαίου. Με την μεταστροφή αυτή της θέσης της ελληνικής πλευράς επέρχεται μια περίοδος ομαλότητας στις σχέσεις των δυο χωρών καθώς πλέον το ζήτημα της μειονότητας δεν εξαντλείται αποκλειστικά σε διμερές επίπεδο αλλά εντάσσεται σε ένα ευρύτερο δυτικοευρωπαϊκό πλαίσιο. Βλέπουμε δηλαδή πως όταν επικρατεί μια υπηρεσιακή κουλτούρα που εξετάζει τα εθνικά συμφέροντα υπό ένα περισσότερο συμπεριληπτικό πρίσμα οι πιθανότητες έντασης μειώνονται.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ

1 Το Διεθνές Δίκαιο Θάλασσας : Θαλάσσιες Ζώνες και Μέθοδοι Οριοθέτησης

1.1 Ιστορικά στοιχεία Θαλασσιών Ζωνών

Πριν την Υπογραφή της Σύμβασης του Montego Bay το 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας υπήρξαν μακρόχρονες επίπονες διαπραγματεύσεις μεταξύ των κρατών στις οποίες κύριο ρόλο έπαιξε η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου που είχε συσταθεί στο πλαίσιο του ΟΗΕ¹¹³. Οι πρώτες κωδικοποιητικές Συμβάσεις για το Δίκαιο της Θάλασσας έγιναν στο πλαίσιο των Συνδιασκέψεων της Γενεύης του 1958 και 1960¹¹⁴ και έθεσαν τις βάσεις για τον προσδιορισμό συγκεκριμένων δικαιωμάτων στον θαλάσσιο χώρο. Οι θαλάσσιες ζώνες όπως έχουν νομικά διαμορφωθεί έπειτα από την υπογραφή της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 έχουν αποτελέσει αντικείμενο μελέτης από πλείστους ακαδημαϊκούς. Δεν ήταν άλλωστε λίγες οι διαφωνίες μεταξύ των κρατών, κυρίως γειτονικών, ως προς τον καθορισμό τους, γεγονός που έχει προσφέρει πληθώρα νομολογίας σε διεθνές επίπεδο.

1.2 Αιγιαλίτιδα, Ηπειρωτική Υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ

Θεμελιώδους σημασίας θαλάσσια ζώνη, όσον αφορά την κυριαρχία ενός κράτους, είναι η αιγιαλίτιδα ζώνη. Η αιγιαλίτιδα ζώνη ή χωρικά ύδατα ή χωρική θάλασσα, είναι ζώνη στην οποία το κράτος ασκεί πλήρη και αποκλειστική κυριαρχία στο υπέδαφος, τον βυθό και στον εναέριο χώρο της έως 12ν.μ.¹¹⁵ όπως ορίζεται από τα άρθρα 2 και 4 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982¹¹⁶.

Το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας έχει ορισθεί στα 6 ν.μ. ενώ στο Αιγαίο το εύρος του εθνικού εναερίου χώρου ορίζεται στα 10 ν.μ.¹¹⁷. Τον Αύγουστο του 2020 το πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης ανακοίνωσε την επεξεργασία

113 I. Τσάλτας Μ. Κλάδη Ευσταθοπούλο, Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, , σελ. 90, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, 2003

114 I. Τσάλτας Μ. Κλάδη Ευσταθοπούλο, Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, σελ.91-111 εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, 2003

115 Εμμανουήλ Ρούκουνας Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, σελ.249-251, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010 και Κ. Αντωνόπουλος και Κ. Μαγκλιβέρας, Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011 σελ. 207-208 και Ι. Τσάλτας Μ. Κλάδη Ευσταθοπούλου, Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ. 215

116 Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας διαθέσιμη στο [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:21998A0623\(01\)&from=PT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:21998A0623(01)&from=PT)

117 Συρίγος Άγγελος, Ελληνοτουρκικές Σχέσεις, σελ. 278, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2016,

νομοσχεδίου για την επέκταση των χωρικών υδάτων από τα 6 σε 12 ναυτικά μίλια στο Ιόνιο. Το νομοσχέδιο κατατέθηκε στην Βουλή των Ελλήνων στις 19 Ιανουαρίου 2021.

Στο άρθρο 76¹¹⁸ της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας η υφαλοκρηπίδα ορίζεται λεπτομερώς ως η θαλάσσια περιοχή έως 200 ν. μ. από τις γραμμές βάσεις κατά τις οποίες οριοθετούνται όλες οι θαλάσσιες ζώνες. Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην υφαλοκρηπίδα είναι αποκλειστικά και δεν είναι απαραίτητη καμία νομική πράξη για την διεκδίκησή της¹¹⁹.

Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη όπως ορίζεται από το άρθρο 55 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας είναι η ζώνη η οποία εκτείνεται πέραν της αιγιαλίδας ζώνης και το εύρος της ορίζεται σε επόμενα άρθρα. Στα άρθρα 56 και 57 της Σύμβασης βρίσκουμε πως το εύρος της Α.Ο.Ζ. μπορεί να είναι έως 200 ν. μ. και το παράκτιο κράτος απολαμβάνει κυριαρχικά δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων της θαλάσσιας στήλης των υδάτων, του βυθού και υπεδάφους¹²⁰. Για να αποκτήσει ένα παράκτιο κράτος Α.Ο.Ζ. είναι απαραίτητη η κήρυξη της ζώνης αυτής καθώς τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτήν δεν υπάρχουν αυτόματα όπως στην περίπτωση της υφαλοκρηπίδας¹²¹.

1.3 Τρόποι Οριοθέτησεως Θαλασσιών Ζωνών

Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένες διατάξεις για τον τρόπο με τον οποίο θα οριοθετούνται οι θαλάσσιες ζώνες. Το άρθρο 83 που αναφέρεται στην Υφαλοκρηπίδα και το άρθρο 74 που αναφέρεται στην Α.Ο.Ζ. αναφέρουν μονάχα πως τα κράτη θα πρέπει να έρθουν σε μεταξύ τους Συμφωνία σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Σε αντίθετη περίπτωση θα πρέπει να απευθυνθούν σε κάποιο διεθνές δικαστήριο για την επίλυση της διαφοράς¹²². Εφόσον δεν υπάρχει

118 Άρθρο 76 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας διαθέσιμη στο [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:21998A0623\(01\)&from=PT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:21998A0623(01)&from=PT)

119 Ρούκουνας Εμμανουήλ, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, σελ. 302-303, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010

120 Ι. Τσάλτας Μ. Κλάδη Ευσταθοπούλου, Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, σελ. 294-295, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, 2003

121 Ρούκουνας Εμμανουήλ, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, σελ. 309-310, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010

122 Ρούκουνας Εμμανουήλ, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010 σελ. 354-355 και Ι. Τσάλτας Μ. Κλάδη Ευσταθοπούλου, Το Διεθνές Καθεστώς των

συγκεκριμένη πρόνοια για τον τρόπο οριοθέτησης, κυρίαρχο ρόλο στην επίλυση της διαφοράς παίζει το νομικό προηγούμενο που έχει δημιουργηθεί από προηγούμενες αποφάσεις οριοθετήσεων διεθνών δικαστηρίων. Οι αρχές που έχουν διαμορφωθεί είναι αυτές της μέσης γραμμής ή ίσης απόστασης και της αρχής της ευθυδικίας (equity)¹²³. Υπάρχει πληθώρα νομολογίας σχετικά με την οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών, κυρίως από το Δ.Δ.Χ. Στη συντριπτική πλειοψηφία των υποθέσεων αυτών η αρχή που εφαρμόστηκε ήταν αυτή της μέσης γραμμής ή ίσης απόστασης¹²⁴.

2. Η Ελληνοαλβανική Συμφωνία Οριοθέτησης του 2009

2.1 Τα Ιστορικά της Συμφωνίας

Το 2009 Ελλάδα και Αλβανία σύναψαν συμφωνία οριοθέτησης των θαλασσίων ζωνών τους ακολουθώντας ένα ενιαίο θαλάσσιο όριο περιλαμβάνοντας όλες τις ζώνες¹²⁵ και εφαρμόζοντας πιστά την αρχή της μέσης γραμμής¹²⁶. Οι διαπραγματεύσεις είχαν ήδη ξεκινήσει από το 2004 σε κλίμα καλής γειτονίας όπου και κατέληξαν στην υπογραφή της το 2009. Προτού επικυρωθεί η Συμφωνία ο Έντι Ράμα προσέφυγε στα εσωτερικά δικαστήρια της Αλβανίας με σκοπό τον έλεγχο της νομιμότητας της Συμφωνίας¹²⁷. Ένα χρόνο μετά η Συμφωνία κρίθηκε άκυρη από το Συνταγματικό Δικαστήριο της Αλβανίας.

2.2 Η απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου

Στις 27 Απριλίου του 2009 υπεγράφη στα Τίρανα μεταξύ των δύο χωρών <<
Σύμφωνο για την οριοθέτηση της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας και άλλων θαλασσίων

123 Θαλασσών και των Ωκεανών, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ. 284 και 301-302
Κ. Αντωνόπουλος και Κ. Μαγκλιβέρας, Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011 σελ. 245

124 Ρούκουνας Εμμανουήλ, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010 σελίδες 354-355 και Κ. Αντωνόπουλος και Κ. Μαγκλιβέρας, Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011 σελ. 248-249

125 Κ. Αντωνόπουλος και Κ. Μαγκλιβέρας, Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011 σελ. 246

126 Λιάκουρας Πέτρος στο <https://www.ieidiseis.gr/eidiseis/opinions/item/65483-petros-liakouras-posoi-kykloi-akomi-gia-tin-oriothetisi-aoz-elladas-alvanias>

127 Ibid

ζωνών υπό το Διεθνές Δίκαιο >>¹²⁸ με βάση την Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982. Η οριοθέτηση ακολουθούσε την μέθοδο της μέσης γραμμής¹²⁹. Έπειτα από λίγους μήνες το Αλβανικό Σοσιαλιστικό Κόμμα το οποίο αποτελούσε την αξιωματική αντιπολίτευση έθεσε την Συμφωνία προς εξέταση από τις δικαστικές αρχές της Αλβανίας¹³⁰. Τα επιχειρήματα του Σοσιαλιστικού Κόμματος της Αλβανίας ήταν προσεκτικά τοποθετημένα.

Το πρώτο επιχείρημα υποστήριζε πως δεν υπήρχε τεκμήριο αρμοδιότητας της αλβανικής αντιπροσωπείας κατά τη διάρκεια τόσο των διαπραγματεύσεων όσο και της υπογραφής της Συμφωνίας¹³¹¹³². Με βάση το αλβανικό εσωτερικό δίκαιο και συγκεκριμένα το Σύνταγμα της Αλβανίας αρμοδιότητα να παραχωρήσει την πληρεξουσιότητα έχει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Η σύσταση της ομάδας διαπραγματεύσεων είχε γίνει κατόπιν πρωθυπουργικού διατάγματος. Ως εκ τούτου το Δικαστήριο θεώρησε βάσιμο το ως άνω επιχείρημα έπειτα από ανάλυση τόσο της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο Συνθηκών όσο και της αλβανικής εσωτερικής νομοθεσίας, βγάζοντας το συμπέρασμα πως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ως το ανώτατο όργανο του κράτους θα έπρεπε να είχε δώσει ο ίδιος την άδεια για τις διαπραγματεύσεις ή να συμμετείχε και ο ίδιος¹³³.

Ως δεύτερο επιχείρημα υποστηρίχθηκε πως ο τίτλος της Συμφωνίας ήταν γενικός και δεν προσδιόριζε με σαφήνεια το περιεχόμενο της δηλαδή την οριοθέτηση συγκεκριμένα ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας ή Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης ή

128 Απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για την Συμφωνία Ελλάδας Αλβανίας διαθέσιμη στο <https://www.unimc.it/maremap/it/data-jus/files-accordi-bilaterali-conclusi-da-altri-stati-1/accordi-tra-grecia-e-albania/accordo-sulla-delimitazione-delle-rispettive-aree-di-piattaforma-continentale-e-altre-zone-marittime-2009-dichiarato-incostituzionale-dalla-corte-costituzionale-albanese-nel-2010>

129 <https://www.protothema.gr/stories/article/1058441/i-sumfonia-elladas-alvanias-gia-tin-aoz-2009-pou-den-efarmostike-pote/>

130 <https://www.protothema.gr/stories/article/1058441/i-sumfonia-elladas-alvanias-gia-tin-aoz-2009-pou-den-efarmostike-pote/>

131 Απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για την Συμφωνία Ελλάδας Αλβανίας παράγραφος 4.2 διαθέσιμη στο <https://www.unimc.it/maremap/it/data-jus/files-accordi-bilaterali-conclusi-da-altri-stati-1/accordi-tra-grecia-e-albania/accordo-sulla-delimitazione-delle-rispettive-aree-di-piattaforma-continentale-e-altre-zone-marittime-2009-dichiarato-incostituzionale-dalla-corte-costituzionale-albanese-nel-2010>

132 βλ. για ανάλυση της απόφασης του αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου και Αναστασία Γ. Στρατή, Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2012, σελ.140-144

133 Απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για την Συμφωνία Ελλάδας Αλβανίας παράγραφοι 24-52 διαθέσιμη στο <https://www.unimc.it/maremap/it/data-jus/files-accordi-bilaterali-conclusi-da-altri-stati-1/accordi-tra-grecia-e-albania/accordo-sulla-delimitazione-delle-rispettive-aree-di-piattaforma-continentale-e-altre-zone-marittime-2009-dichiarato-incostituzionale-dalla-corte-costituzionale-albanese-nel-2010>

άλλων θαλασσίων ζωνών¹³⁴. Το Δικαστήριο εφόσον επιχείρησε μια ιστορική αναδρομή των θαλασσίων ζωνών από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και έπειτα δέχθηκε ως βάσιμο και αυτό το επιχείρημα¹³⁵.

Τρίτον, βασιζόμενο στην αρχή της ευθυδικίας (equity) όπως έχει διαμορφωθεί μέσα από διεθνή νομολογία, ανέφερε πως η υιοθέτηση της μέσης γραμμής ως τρόπος οριοθέτησης των υδάτων μεταξύ των δύο χωρών δεν θα έπρεπε να έχει εφαρμοστεί καθώς λόγω ειδικών γεωγραφικών συνθηκών οι οποίες υπάρχουν στην προς οριοθέτηση περιοχή ο τρόπος αυτός περιόριζε σημαντικά τα δικαιώματα της γείτονας¹³⁶. Το Δικαστήριο κρίνοντας πως δεν έχει ληφθεί καθόλου υπόψιν ο εθιμικός κανόνας της ευθυδικίας οδηγήθηκε στο συμπέρασμα πως η Συμφωνία είναι επιζήμια για την Αλβανία¹³⁷.

Ακόμη, έγινε αναφορά στο νησί της Κέρκυρας και τους Οθωνούς καθώς κατά την αλβανική άποψη οι δύο προαναφερθείσες γεωγραφικές περιοχές << κλέβουν >> θαλάσσιο χώρο από την Αλβανία και δημιουργούν μια << βόρεια προέκταση ελληνικής κυριαρχίας >>¹³⁸. Επίσης έγινε αναφορά και στον κόλπο των Αγίων Σαράντα ο οποίος δεν κλείστηκε εν αντιστοιχία του κόλπου της Κέρκυρας που δημιουργεί και εσωτερικά ύδατα. Το Δικαστήριο αναφέρθηκε επανειλημμένως σε << ειδικές περιστάσεις >> που υπάρχουν και θα έπρεπε να έχουν ληφθεί υπόψιν για τον καθορισμό των θαλασσίων ορίων μεταξύ των δύο χωρών και κατέληξε πως ο τρόπος

134 Απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για την Συμφωνία Ελλάδας Αλβανίας παράγραφος 4.3 διαθέσιμη στο <https://www.unimc.it/maremap/it/data-jus/files-accordi-bilaterali-conclusi-da-altri-stati-1/accordi-tra-grecia-e-albania/accordo-sulla-delimitazione-delle-rispettive-aree-di-piattaforma-continentale-e-altre-zone-marittime-2009-dichiarato-incostituzionale-dalla-corte-costituzionale-albanese-nel-2010>

135 Απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για την Συμφωνία Ελλάδας Αλβανίας παράγραφοι 52-82.5 διαθέσιμη στο <https://www.unimc.it/maremap/it/data-jus/files-accordi-bilaterali-conclusi-da-altri-stati-1/accordi-tra-grecia-e-albania/accordo-sulla-delimitazione-delle-rispettive-aree-di-piattaforma-continentale-e-altre-zone-marittime-2009-dichiarato-incostituzionale-dalla-corte-costituzionale-albanese-nel-2010>

136 Απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για την Συμφωνία Ελλάδας Αλβανίας παράγραφος 4.4 διαθέσιμη στο <https://www.unimc.it/maremap/it/data-jus/files-accordi-bilaterali-conclusi-da-altri-stati-1/accordi-tra-grecia-e-albania/accordo-sulla-delimitazione-delle-rispettive-aree-di-piattaforma-continentale-e-altre-zone-marittime-2009-dichiarato-incostituzionale-dalla-corte-costituzionale-albanese-nel-2010>

137 Απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για την Συμφωνία Ελλάδας Αλβανίας παράγραφοι 83-100 διαθέσιμη στο <https://www.unimc.it/maremap/it/data-jus/files-accordi-bilaterali-conclusi-da-altri-stati-1/accordi-tra-grecia-e-albania/accordo-sulla-delimitazione-delle-rispettive-aree-di-piattaforma-continentale-e-altre-zone-marittime-2009-dichiarato-incostituzionale-dalla-corte-costituzionale-albanese-nel-2010>

138 Απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για την Συμφωνία Ελλάδας Αλβανίας παράγραφος 4.5 διαθέσιμη στο <https://www.unimc.it/maremap/it/data-jus/files-accordi-bilaterali-conclusi-da-altri-stati-1/accordi-tra-grecia-e-albania/accordo-sulla-delimitazione-delle-rispettive-aree-di-piattaforma-continentale-e-altre-zone-marittime-2009-dichiarato-incostituzionale-dalla-corte-costituzionale-albanese-nel-2010>

με τον οποίο ρυθμίστηκε η οριοθέτηση δεν ήταν προς το συμφέρον της αλβανικής πλευράς¹³⁹.

Τέλος, υποστηρίχθηκε πως καθώς η Συμφωνία δεν συνοδευόταν από χάρτες καθιστούσε ασαφή την οριοθέτηση και παράλληλα αμφισβητήθηκε και η διαφάνεια της όλης διαδικασίας¹⁴⁰. Το Δικαστήριο δεν δέχθηκε αυτό το επιχείρημα.

Παραθέτοντας το άρθρο 16 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας θεώρησε πως η Συμφωνία πληρούσε τις προϋποθέσεις που απορρέουν από αυτό γνωστοποιώντας τις συντεταγμένες της οριοθέτησης¹⁴¹.

Το Συνταγματικό Δικαστήριο αφού εξέτασε επιχειρήματα από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τα Υπουργεία Εξωτερικών και Άμυνας και την Αλβανική Βουλή, ανέλυσε το παραδεκτό της προσφυγής το οποίο και έκανε δεκτό, και προχώρησε στην ουσία της υπόθεσης. Έπειτα από ενδελεχή ανάλυση των επιχειρημάτων του προσφεύγοντος και του αλβανικού Συντάγματος έκρινε στις 15 Απριλίου του 2010, ένα χρόνο μετά την υπογραφή της, πως η Συμφωνία δεν είναι συμβατή με το αλβανικό Σύνταγμα¹⁴².

Γίνεται αναφορά πως πίσω από τα επιχειρήματα της αντιπολίτευσης και σε δεύτερο επίπεδο του Συνταγματικού Δικαστηρίου, κρύβονται πιέσεις της Τουρκίας. Άλλωστε σε πρόσφατη συνέντευξη του σε κανάλι της Αλβανίας ο πρώην πρωθυπουργός Σαλί Μπερίσα αποκάλυψε την εμπλοκή της Τουρκίας¹⁴³. Δεν είναι άλλωστε τυχαία η αναφορά του Δικαστηρίου σε << ειδικές περιστάσεις >> (special circumstances) που

139 Απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για την Συμφωνία Ελλάδας Αλβανίας παράγραφοι 101-108 διαθέσιμη στο <https://www.unimc.it/maremap/it/data-jus/files-accordi-bilaterali-conclusi-da-altri-stati-1/accordi-tra-grecia-e-albania/accordo-sulla-delimitazione-delle-rispettive-aree-di-piattaforma-continentale-e-altre-zone-marittime-2009-dichiarato-incostituzionale-dalla-corte-costituzionale-albanese-nel-2010>

140 Απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για την Συμφωνία Ελλάδας Αλβανίας παράγραφοι 4.9 και 4.10 διαθέσιμη στο <https://www.unimc.it/maremap/it/data-jus/files-accordi-bilaterali-conclusi-da-altri-stati-1/accordi-tra-grecia-e-albania/accordo-sulla-delimitazione-delle-rispettive-aree-di-piattaforma-continentale-e-altre-zone-marittime-2009-dichiarato-incostituzionale-dalla-corte-costituzionale-albanese-nel-2010>

141 Απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για την Συμφωνία Ελλάδας Αλβανίας παράγραφοι 109-110 διαθέσιμη στο <https://www.unimc.it/maremap/it/data-jus/files-accordi-bilaterali-conclusi-da-altri-stati-1/accordi-tra-grecia-e-albania/accordo-sulla-delimitazione-delle-rispettive-aree-di-piattaforma-continentale-e-altre-zone-marittime-2009-dichiarato-incostituzionale-dalla-corte-costituzionale-albanese-nel-2010>

142 Απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για την Συμφωνία Ελλάδας Αλβανίας παράγραφος 113 διαθέσιμη στο <https://www.unimc.it/maremap/it/data-jus/files-accordi-bilaterali-conclusi-da-altri-stati-1/accordi-tra-grecia-e-albania/accordo-sulla-delimitazione-delle-rispettive-aree-di-piattaforma-continentale-e-altre-zone-marittime-2009-dichiarato-incostituzionale-dalla-corte-costituzionale-albanese-nel-2010>

143 <https://slpress.gr/diethni/quot-vomva-quot-mperisa-i-toyrkia-piso-apo-tin-akyrosi-tis-symfonias-elladas-alvanias/>

παρατηρείται αρκετές φορές στο κείμενο της απόφασης. Επιχείρημα το οποίο έχει χρησιμοποιηθεί επανειλημμένως από την Τουρκία για να χαρακτηρίσει την κατάσταση που επικρατεί στο Αιγαίο. Έκτοτε το ζήτημα αυτό παραμένει αγκάθι στις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών.

2.3 Πρόσφατες Εξελίξεις

Στις 20 Οκτωβρίου 2020 ο Υπουργός Εξωτερικών Νίκος Δένδιας σε συνάντηση του με τον πρωθυπουργό της γείτονας Έντι Ράμα (τότε αρχηγό της αντιπολίτευσης κατά την υπογραφή της Συμφωνίας του 2009) ήρθαν σε συμφωνία για την παραπομπή του θέματος της οριοθέτησεως των θαλασσιών ζωνών στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης χωρίς όμως να έχει συνταχθεί συνυποσχετικό¹⁴⁴. Η σύναψη συνυποσχετικού αποτελεί αναγκαίο βήμα για την δικαστική επίλυση της οριοθέτησης καθώς η Αλβανία δεν έχει αποδεχθεί την υποχρεωτική δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης¹⁴⁵. Το συνυποσχετικό όπως αναφέρεται και στο άρθρο 36 παρ. 1 του Καταστατικού του ΔΔΧ¹⁴⁶ δίνει αρμοδιότητα στο Δικαστήριο να εκδώσει απόφαση σε υπόθεση που τα συμβαλλόμενα μέρη του έχουν αναθέσει. Στο συνυποσχετικό λοιπόν τα κράτη έχουν την δυνατότητα να αποδεχθούν την δικαιοδοσία του Δικαστηρίου και να αποφασηνίσουν το προς διευθέτηση ζήτημα¹⁴⁷.

Σημαντική εξέλιξη αποτελεί επίσης και το κλείσιμο των κόλπων και η χάραξη ευθειών γραμμών βάσης στο Ιόνιο και στα Ιόνια Νησιά μέχρι το Ακρωτήριο Ταίναρο της Πελοποννήσου το οποίο τέθηκε σε ισχύ στις 27 Δεκεμβρίου 2020 έπειτα από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως¹⁴⁸. Η κίνηση αυτή είναι το πρώτο βήμα έπειτα από την ανακοίνωση πως η Ελλάδα επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα προς δυσμάς από 6 σε 12 ν.μ.¹⁴⁹. Η εν λόγω κίνηση φυσικά θα επηρεάσει τυχόν μελλοντική προσπάθεια οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας.

Το κλείσιμο των κόλπων με ευθείες γραμμές και η επέκταση των χωρικών υδάτων στα 12 ν.μ. σαφώς και περιορίζει την προς οριοθέτηση περιοχή (υφαλοκρηπίδας και

144 <https://www.kathimerini.gr/politics/561124249/prosfygi-sti-chagi-gia-tis-thallasies-zones-me-alvania/>

145 <https://www.icj-cij.org/en/declarations>

146 <https://www.icj-cij.org/en/statute>

147 Εμμανουήλ Ρούκουνας, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010, σελ. 530

148 <https://www.skai.gr/news/politics/se-isxy-i-epektasi-ton-ellinikon-xorikon-ydaton-sta-12-naytika-milia-sto-onio>

149 <https://www.kathimerini.gr/politics/parliament/1093401/kyr-mitsotakis-epektasi-tis-aigialitidas-zonis-sto-onio-apo-ta-6-sta-12-n-m/>

Α.Ο.Ζ.) μεταξύ των δύο χωρών και δίνει στην Ελλάδα σημαντικό πλεονέκτημα καθώς η γείτονα χώρα έχει επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα στα 12 ν.μ. έχοντας παράλληλα χαράξει ευθείες γραμμές βάσης¹⁵⁰. Στο παρελθόν οι ΗΠΑ είχαν δημοσιεύσει έκθεση¹⁵¹ που εμπεριέχει και χάρτες, στην οποία αναφέρεται η αντίθεσή της προς την πράξη του αλβανικού κράτους καθώς υπήρξε εκτεταμένη χρήση ευθειών γραμμών βάσης με ταυτόχρονο κλείσιμο κόλπων που υπερβαίνει τα όρια που δίνονται από την Σύμβαση του 1982. Η Ελλάδα στο παρελθόν κυρίως λόγω του φόβου της κατάχρησης του παραπάνω δικαιώματος, είχε εκφράσει επιφύλαξη¹⁵² στη Σύμβαση της Γενεύης του 1958 για την υφαλοκρηπίδα σχετικά με το άρθρο 6, αναφέροντας πως για τον καθορισμό της θα ακολουθήσει το σύστημα της φυσικής ακτογραμμής.

Παράλληλα τον Ιούνιο του 2020 Ελλάδα και Ιταλία υπέγραψαν Συμφωνία οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών με βάση τη συμφωνία του 1977¹⁵³, σε μια προσπάθεια της χώρας μας να κλείσει τα όποια ζητήματα υπάρχουν στο δυτικό μέτωπο.

3. Το ζήτημα της οριοθέτησης των θαλασσίων ζωνών υπό το πρίσμα των θεωριών ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω από το 2009 και έπειτα εισέρχεται στο διάλογο Αθηνών - Τιράνων άλλο ένα σημείο τριβής, αυτό της οριοθέτησης των θαλασσίων ζωνών των δυο χωρών. Μετά την αρχική συμφωνία των δυο μερών έρχεται η υπαναχώρηση της αλβανικής πλευράς μέσω της ένστασης της αντιπολίτευσης αναφορικά με την εγκυρότητα της συμφωνίας και την ζημιογόνο κατά τη γνώμη της έκβαση που θα είχε η εφαρμογή της για τα αλβανικά κυριαρχικά συμφέροντα¹⁵⁴.

Η μεταστροφή αυτή της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής μετά την προηγούμενη περίοδο εξομάλυνσης και διάθεσης για επίλυση των ζητημάτων οφείλεται εν πολλοίς

150 https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/body/albania_01_en.pdf

151 <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/01/LIS-116.pdf>

152 https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXI-4&chapter=21&clang=en#EndDec

153 <https://www.kathimerini.gr/politics/1082003/krisimi-symfonia-me-italia-gia-tin-aoz/>

154 Arber Ahmeti, Maritime Delimitation Agreement between Albania and Greece and the reasons for its failure, 2015, International Association for Political Science Students διαθέσιμο στο <https://www.iapss.org/2015/07/20/maritime-delimitation-agreement-between-albania-and-greece-and-the-reasons-for-its-failure-3/>

σε δυο λόγους. Ο πρώτος λόγος εντοπίζεται στην εσωστρέφεια της Αλβανίας και στην άνοδο του εθνικισμού στη χώρα. Είναι χαρακτηριστικό πως σε έρευνες που διεξήχθησαν στην Αλβανία η κοινή γνώμη της γείτονος χώρας θεωρεί πως η Ελλάδα θα σταματήσει μια ενδεχόμενη ένταξη της Αλβανίας στην Ε.Ε¹⁵⁵. Επιπλέον, η κοινή γνώμη της Αλβανίας πιστεύει πως το Σοσιαλιστικό Κόμμα της Αλβανίας τηρεί μια χαλαρή στάση έναντι της Ελλάδας αναφορικά με τα αλβανικά εθνικά θέματα καθώς και ότι είναι πιθανό να δέχεται παρεμβάσεις από την Αθήνα¹⁵⁶. Στο πλαίσιο αυτό και εν' όψει εκλογών στην Αλβανία, το Σοσιαλιστικό Κόμμα που βρίσκεται στην αντιπολίτευση επιδιώκει να εκμεταλλευτεί εκλογικά την πεποίθηση αυτή του εκλογικού σώματος προβαίνοντας σε κινήσεις << πατριωτικού >> χαρακτήρα όπως η προσφυγή στο Συνταγματικό Δικαστήριο της χώρας για να αναδείξει ένα πιο σκληρό και εθνοκεντρικό πρόσωπο.

Ο δεύτερος λόγος αφορά στην αναζήτηση από πλευράς Αλβανίας νέων συμμαχιών εκτός του ευρωπαϊκού δρόμου. Η Αλβανία ευρισκόμενη συνεχώς να υστερεί στην πρόοδο της αναφορικά με τις μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται για να μπορέσει να ενταχθεί στην Ε.Ε. έρχεται πιο κοντά με την Τουρκία και θέλγεται με την ιδέα της Μεγάλης Αλβανίας, ιδιαίτερα μετά την επιτυχία για αυτήν έκβαση που πήρε το ζήτημα του Κοσόβου¹⁵⁷. Σε συνδυασμό με την δημοσιονομική αδυναμία που επιδεικνύει η Ελλάδα – την οποία πλέον αντιλαμβάνεται αποδυναμωμένη – θεωρεί τον εαυτό της ενισχυμένη και εισάγει σταδιακά νέα ζητήματα στο διμερή διάλογο όπως το ζήτημα των Τσάμηδων αλλά και την άρση του εμπολέμου μεταξύ των δυο κρατών καθιστώντας με αυτό τον τρόπο δυσχερέστερη τη συνεννόηση μεταξύ των δυο κρατών¹⁵⁸.

155 Alba Cela, Albania-Greece Relations in the Context of Albania's EU integration process: Gap between Reality and Perception, σελ. 9 στο Albania and Greece: Understanding and Explaining, 2018, Friedrich Ebert Städtung

156 Bledar Feta, Bilateral Governmental Communication: A Tool for Stronger Albanian-Greek Relations, σελ. 77 στο Albania and Greece: Understanding and Explaining, 2018, Friedrich Ebert Städtung

157 Ledion Krisafi, The Greek Foreign Policy Towards Kosovo and the Region and the implications for the Albanian-Greek Relations, σελ. 167-173 στο Albania and Greece: Understanding and Explaining, 2018, Friedrich Ebert Städtung

158 Glevin Dervishi, Greek- Albanian Relations, The Past, the Present and the Future, σελ.33, Mediterranean Journal of Social Sciences, Vol. 10 No 3, May 2019

Όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη ενότητα, το οργανωσιακό μοντέλο και η υπηρεσιακή κουλτούρα της Αλβανίας από την κομμουνιστική ήδη περίοδο έβλεπε την Ελλάδα ως απειλή.

Η πράξη υπογραφής του Συμφώνου Φιλίας το 1996 και η επακόλουθη στήριξη της Ελλάδας στην Αλβανία συνέτεινε στο να αλλάξει η πεποίθηση αυτή της Αλβανίας. Από την υπογραφή του Συμφώνου και για μια περίπου δεκαετία παρατηρούμε μια εξομάλυνση των σχέσεων των δυο κρατών.

Από τη στιγμή όμως που η αντιπολίτευση της Αλβανίας προσέφυγε εναντίον της Συμφωνίας για την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών έχουμε αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο η Αλβανία βλέπει την Ελλάδα. Πλέον η γραφειοκρατική πολιτική στην Αλβανία παίζει πολύ μεγαλύτερο ρόλο καθώς οι εσωτερικοί ανταγωνισμοί την επαναφέρουν στο προηγούμενο υπόδειγμα υπηρεσιακής κουλτούρας που βλέπει από ανταγωνιστικά έως εχθρικά την Ελλάδα. Ταυτόχρονα, η μεταστροφή αυτή συμπίπτει με την οικονομική αναδίπλωση της Ελλάδας στα Βαλκάνια γεγονός που εκλαμβάνεται ως αδυναμία από την αλβανική πλευρά¹⁵⁹. Στο πλαίσιο αυτό η Αλβανία αναζητά νέες συμμαχίες εκτός ευρωπαϊκού πλαισίου και εντατικοποιεί τις σχέσεις της με την Τουρκία¹⁶⁰.

Με δεδομένο το γεγονός πως υπάρχει μιας διαρκής καχυποψία από αλβανικής πλευράς σχετικά με τις προθέσεις της Ελλάδας εναντίον της όπως προείπαμε, ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος με τον οποίο η Αλβανία διαχειρίζεται την ελληνική κατά την ίδια απειλή.

Γενικά τα κράτη έχουν δυο επιλογές για να διαχειριστούν μια απειλή. Η πρώτη αφορά στην εξισορρόπηση και η δεύτερη στην επιλογή του bandwagoning (πρόσδεση στο άρμα του ισχυρού). Για να επιτύχουν την εξισορρόπηση τα κράτη συνασπίζονται με άλλα κράτη εναντίον εκείνου που θεωρούν ως απειλή ενώ bandwagoning έχουμε

159 Τσάκα Ντέιβις, Οι Ελληνοαλβανικές Σχέσεις από το 1991 έως σήμερα, σελ. 108, Διπλωματική Εργασία, 2018, Πάντειο Πανεπιστήμιο

160 Κωνσταντίνος Φίλης στο <https://www.iefimerida.gr/politiki/konstantinos-filis-ellada-toyrkia-albania>

όταν τα κράτη εντάσσονται στο άρμα εκείνου που τα απειλεί για να ενισχύσουν την ασφάλειά τους¹⁶¹.

Η Αλβανία από το 1990 έως το 1996 ενώ βλέπει την Ελλάδα ως απειλή δεν μοιάζει να ακολουθεί μια συγκεκριμένη στρατηγική εναντίον της. Δεν φαίνεται να συνάπτει ως εκείνη τη στιγμή συμμαχίες που θα μπορούσαμε να πούμε πως ακολουθεί μια από τις δυο παραπάνω στρατηγικές. Το γεγονός αυτό κατά τη γνώμη του γράφοντος φαίνεται λογικό καθώς η Αλβανία είχε μόλις ανοίξει την πόρτα στον κόσμο μετά από μια μακρά περίοδο κομμουνιστικής απομόνωσης και αναζητούσε ισορροπίες σε ένα νέο για αυτήν κόσμο¹⁶².

Από το 1996 όμως και έπειτα ακολουθεί μια στρατηγική τύπου bandwagoning καθώς εξομαλύνει τις σχέσεις της με την Ελλάδα, δεν την θεωρεί πλέον επικίνδυνη για την εδαφική της ακεραιότητα και αυξάνει την εξάρτηση της από αυτήν. Μετά το 2010 επανέρχεται στην πρόσληψη της Ελλάδας ως απειλή, δεν ενισχύει την ευρωπαϊκή της πορεία, δημιουργεί νέες πηγές έντασης με την Ελλάδα εισάγοντας νέους εθνικούς νόμους επιζήμιους για την ελληνική μειονότητα, μην επιταχύνοντας τον εκσυγχρονισμό του κράτους, βυθιζόμενη στον εθνικισμό, εισάγοντας πιο έντονα στις ελληνοαλβανικές σχέσεις ζητήματα όπως αυτό των Τσάμηδων και της άρσης του εμπολέμου και αναζητώντας ισχυρότερους δεσμούς με την Τουρκία προκειμένου να εξισορροπήσει την ελληνική απειλή.

Από την πλευρά της η Ελλάδα είχε θέσει ως στόχο εξωτερικής πολιτικής την διευθέτηση των εκκρεμουσών διαφορών ως προς την οριοθέτηση των θαλασσίων ορίων των δυο κρατών. Η προσπάθεια για οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών έρχεται στο τέλος της δεκαετίας του 2000. Την περίοδο εκείνη η Αλβανία βρίσκεται σε ευρωπαϊκή ενταξιακή πορεία, πλησιάζει δυτικούς θεσμούς όπως το NATO και δείχνει να ξεφεύγει από το βαλκανικό παρελθόν της. Η Ελλάδα θέλει να εκμεταλλευτεί αυτή τη συγκυρία προκειμένου να δημιουργήσει μια νομική κατάσταση που θα αξιοποιήσει

161 Stephen M. Walt, *Alliance Formation and the Balance of World Power*, σελ. 4, *International Security*, Spring 1985, Vol. 9, No 4, (Spring 1985)

162 Από την άλλη όμως η περισσότερο έμπειρη ελληνική διπλωματία στις διεθνείς υποθέσεις θα μπορούσε να αξιοποιήσει καλύτερα την ευκαιρία αυτή.

στο μέλλον και για άλλα παρόμοια ανοιχτά ζητήματα που έχει κυρίως με την Τουρκία¹⁶³. Στη πραγματικότητα κλείνοντας όλα τα ανοιχτά θέματα με την Αλβανία μπορεί πλέον να αφοσιωθεί στην αποσόβηση της διαχρονικά αντιληπτής από την ελληνική ηγεσία τουρκικής απειλής. Η προσπάθεια αυτή όμως ενώ αρχικά κατέληξε σε συμφωνία δεν ευοδώθηκε. Η αλβανική πλευρά υπαναχώρησε ενώ η συμφωνία καθυστέρησε και εν τέλει δεν κυρώθηκε από την ελληνική Βουλή.

Με την έναρξη της δεύτερης δεκαετίας του 2000 οι σχέσεις των δυο κρατών δοκιμάζονται από την μεταστροφή της θέσης της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής στο ζήτημα της οριοθέτησης αλλά και από τα νέα δεδομένα που επικρατούν στην Ελλάδα. Το γεγονός πως το ελληνικό κράτος εισερχόταν σε μια περίοδο δημοσιονομικής αδυναμίας οδήγησε σε απώλεια ισχύος καθώς σταδιακά η οικονομική παρουσία της Ελλάδας στην περιοχή των Βαλκανίων μειωνόταν. Επιπλέον, η ένσταση της αντιπολίτευσης σχετικά με την υπογραφείσα συμφωνία οριοθέτησης και η προσφυγή για ακύρωση της δημιουργούσε ένταση στις σχέσεις των δυο χωρών ειδικά αν αναλογιστούμε πως το μέρος που προσέφυγε στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Αλβανίας εναντίον της συμφωνίας επρόκειτο να αναλάβει τα ηνία της χώρας. Η Ελλάδα συνέχισε βέβαια να υποστηρίζει την ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας με λιγότερη όμως θερμότητα από ότι στο παρελθόν.

Το 2014 παρ' όλα αυτά αποδόθηκε στην Αλβανία το καθεστώς υποψηφίας για ένταξη στην Ε.Ε. χώρας χωρίς ελληνική αντίδραση. Στην θέση αυτή της Ελλάδας ασκείται έντονη κριτική ως προς την ορθότητα της απόφασης καθώς η ελληνική πλευρά θα μπορούσε να αξιοποιήσει καλύτερα τη θέση της εντός της Ένωσης ζητώντας ανταλλάγματα¹⁶⁴. Την ίδια στιγμή η Αλβανία θεωρώντας πως η Ελλάδα λόγω της οικονομικής της αποδυνάμωσης από τη μία αλλά και της άνευ όρων συγκατάθεσης της στην υποψηφιότητα της πιστεύει πως η Ελλάδα έχει μικρότερο βαθμό επιρροής και ισχύος πλέον στις Βαλκανικές υποθέσεις και αποφασίζει σταδιακά να αυξήσει τις απαιτήσεις της¹⁶⁵.

163 <https://www.protothema.gr/stories/article/1058441/i-sumfonia-elladas-alvanias-gia-tin-aosz-2009-pou-den-efarmostike-pote/>

164 Τσάκα Ντέιβις, Οι Ελληνοαλβανικές Σχέσεις από το 1991 έως σήμερα, σελ. 109, Διπλωματική Εργασία, 2018, Πάντειο Πανεπιστήμιο

165 Τσάκα Ντέιβις, Οι Ελληνοαλβανικές Σχέσεις από το 1991 έως σήμερα, σελ. 110, Διπλωματική Εργασία, 2018, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Από το 2015 ξεκινάει μια νέα περίοδος στις ελληνοαλβανικές σχέσεις όπου η νέα ηγεσία του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών επιδιώκει να εμπλακεί σε έναν εφ' όλης τη ύλης διάλογο με την αλβανική πλευρά με σκοπό μια συνολική επίλυση των ανοικτών ζητημάτων. Παρ' όλα αυτά οι προσπάθειες αυτές δεν ευοδώνονται καθώς η αλβανική πλευρά δεν προτίθεται να επανέλθει σε μια συμφωνία οριοθέτησης αντίστοιχης με αυτή του 2009. Την ίδια περίοδο έχουμε νέες πηγές έντασης ανάμεσα στην ελληνική μειονότητα και τις αλβανικές αρχές γεγονός που ενισχύει τη δυσπιστία στις σχέσεις των δυο χωρών αλλά και αύξηση του λαϊκισμού και του εθνικισμού στην Αλβανία.

Στο πλαίσιο αυτό η Ελλάδα προσπαθεί να περιορίσει την έξαρση του εθνικισμού στα Βαλκάνια επιδιόδμενη σε μια προσπάθεια επίλυσης του λεγόμενου <<Μακεδονικού>> ζητήματος. Με δεδομένο πως στην Π.Γ.Δ.Μ. διαβιεί μεγάλος αριθμός Αλβανών μειονοτικών η ηγεσία του ελληνικού ΥΠ.ΕΞ. θεωρεί πως η επίλυση του ζητήματος με την κυβέρνηση των Σκοπίων ως προς το ονοματολογικό θα μειώσει γενικά τον εθνικισμό στα Βαλκάνια γεγονός που θα αυξήσει την σταθερότητα στην περιοχή¹⁶⁶.

Ένας διαχρονικός στόχος της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στα Βαλκάνια είναι ο περιορισμός των εθνικισμών. Με δεδομένο πως η Αλβανία την περίοδο της δεκαετίας του 1990 αναζητούσε νέα ταυτότητα καθώς και επανοικοδομούσε το κράτος της ήταν σχεδόν βέβαιο πως θα έπρεπε να δημιουργήσει μια νέα βάση συνεννόησης μεταξύ των μελών της κοινωνίας της με ελάχιστα κοινά δεδομένα προκειμένου να μπορέσει να σταθεί στις νέες εξελίξεις. Η οικοδόμηση εθνικής ταυτότητας στη βάση ενός φυλετικού προηγούμενου ξέχωρου πλέον από το κομμουνιστικό παρελθόν της που μέχρι τότε ήταν και η βάση της συνοχής της εγκυμονούσε τον κίνδυνο της ανάφλεξης ενός αλβανικού εθνικισμού που δεν θα περιοριζόταν στην επικράτεια της αλλά θα εξαγόταν και στα γειτονικά κράτη καθώς αλβανικοί πληθυσμοί κατοικούν και σε άλλα κράτη των Βαλκανίων¹⁶⁷. Η εξέλιξη αυτή περιείχε τον κίνδυνο να περιέλθει όλη η περιοχή σε αστάθεια γεγονός που θα επιφόρτιζε το ελληνικό κράτος με τη

166 Άγγελος Συρίγος, Εύανθης Χατζηβασιλείου, Η Συμφωνία των Πρεσπών και το Μακεδονικό, σελ. 124 (Προοίμιο της Συμφωνίας) και σελ. 15-24 σχετικά με την πολιτική της Ελλάδας ιστορικά στο θέμα αυτό, 2018, Εκδόσεις Πατάκη

167 Asst. Prof. Dr. Abdurrahim F. Aydin and Erjada Progonati, Albanian Foreign Policy in the Post-Communist Era, σελ. 263, UNISCI Discussion Papers, No 26, May 2011

διαχείριση νέων απειλών ασφάλειας. Έχοντας ταυτόχρονα το παράδειγμα της Γιουγκοσλαβίας στην περιοχή η ελληνική διπλωματία έστρεψε τις προσπάθειές της στη πρόληψη της ανάπτυξης του αλβανικού εθνικισμού από τα πρώτα κιόλας χρόνια της μετακομμουνιστικής Αλβανίας κυρίως μέσω της συνεργασίας των δυο κρατών, της υποδοχής Αλβανών οικονομικών μεταναστών και της παροχής οικονομικής βοήθειας προς την Αλβανία με σκοπό την βελτίωση της εικόνας της στην αλβανική κοινωνία και την προώθηση της συνεργασίας¹⁶⁸.

Η ελληνική πλευρά πιστεύει πως μέσω της Συμφωνίας των Πρεσπών θα βελτιώσει τις σχέσεις των δυο χωρών εξ' αντανakλάσεως καθώς ευελπιστεί πως η κίνησή της αυτή θα θεωρηθεί ως κίνησης πρόθεσης επίλυσης των ανοιχτών ζητημάτων στα Βαλκάνια εν γένει καθώς δείχνει να ξεφεύγει από την διαχείριση των βαλκανικών υποθέσεων βασιζόμενη σε στενές αντιλήψεις των εθνικών συμφερόντων όπως θα πρότασσε η μέχρι τότε διαγωγή της υφιστάμενης υπηρεσιακής κουλτούρας.

4. Συμπεράσματα

Με βάση όσα αναλύθηκαν παραπάνω είναι εμφανές πως η μεταβολή της υπηρεσιακής κουλτούρας στην Αλβανία επιδείνωσε τις σχέσεις των δυο κρατών και έφτασε μάλιστα σε σημείο να ανατρέψει μια ήδη υπογραφείσα συμφωνία. Ενώ το προηγούμενο υπόδειγμα υπηρεσιακής κουλτούρας των δυο κρατών που προωθούσε τη συνεργασία, την ενθάρρυνση και υποστήριξη της ενταξιακής προοπτικής της Αλβανίας μετρίαζε τις εντάσεις, η άνοδος του εθνικισμού στην Αλβανία και η χρησιμοποίησή του για εκλογικούς σκοπούς από το κόμμα του Έντι Ράμα σε συνδυασμό με την απομάκρυνση και υστέρηση της Αλβανίας σχετικά με τις απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις προκειμένου να εκσυγχρονίσει το κράτος της, οδήγησαν στην ανατροπή της Συμφωνίας. Παρατηρείται δηλαδή μια επιδείνωση των σχέσεων των δυο κρατών όταν τα << εθνικά συμφέροντα >> προσλαμβάνονται από την ηγεσία και τους αρμόδιους φορείς χάραξης πολιτικής σε στενά πλαίσια.

168 Σχετικά με τον εθνικισμό και τις εθνοτικές συγκρούσεις στα Βαλκάνια βλ. Δημήτρης Καϊρίδης, Εθνικισμός, Εθνοτικές Συγκρούσεις και Διεθνείς Σχέσεις: Θεωρία και Πράξη στα Βαλκάνια, 2015, Εκδόσεις Σιδέρη

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία ασχολήθηκε με δυο κομβικής σημασίας ζητήματα των ελληνοαλβανικών σχέσεων από το 1990 και έπειτα. Το πρώτο αφορά το ζήτημα της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας και το δεύτερο το ζήτημα της Συμφωνίας του 2009 περί οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών των δυο κρατών. Σε κάθε ένα από τα δυο ζητήματα παρουσιάστηκε το νομικό πλαίσιο που τα περιβάλλει ούτως ώστε - για λόγους πληρότητας - να έχουμε μια καθαρή εικόνα για το τι ισχύει σε νομικό επίπεδο. Εν συνεχεία επιχειρήθηκε η ανάλυση της διαχείρισης των δυο αυτών ζητημάτων μέσα από το πρίσμα των θεωριών ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής. Ενώ η νομική προσέγγιση μας λέει τι ισχύει ή τι θα έπρεπε να αλλάξει ούτως ώστε να επιτευχθεί η νομιμότητα δεν μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά των κρατών. Από την άλλη η ανάλυση της διαχείρισης των ζητημάτων υπό το πρίσμα θεωριών εξωτερικής πολιτικής μας δείχνει πότε μια πολιτική επιφέρει θετικά αποτελέσματα υπό την έννοια της εξομάλυνσης των σχέσεων. Η εξομάλυνση των σχέσεων μπορεί να οδηγήσει και στην επίτευξη νομιμότητας σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε πως όπως φαίνεται από την παρούσα μελέτη οι σχέσεις των δυο χωρών πέρασαν από φάσεις τόσο εξομάλυνσης όσο και έντασης,.

Όσον αφορά το ζήτημα της μειονότητας τα πρώτα μετακομμουνιστικά χρόνια της Αλβανίας η << οργανωσιακή συμπεριφορά >> και η << υπηρεσιακή της κουλτούρα >> Αλβανίας παρέμειναν στο υπόδειγμα της κομμουνιστικής περιόδου όπου εκλάμβανε την Ελλάδα ως απειλή και την ελληνική μειονότητα στο έδαφος της ως εργαλείο εδαφικών διεκδικήσεων της Ελλάδας απέναντί της. Για το λόγο αυτό την περίοδο εκείνη υπήρχαν εντάσεις μεταξύ των δυο κρατών. Από το 1996 και έπειτα μετά την υπογραφή του Συμφώνου Φιλίας οι σχέσεις εξομαλύνθηκαν καθώς η Αλβανία συνειδητοποίησε πως ο μοναδικός δρόμος για την ανάπτυξή της περνούσε από τους δυτικούς θεσμούς και η Ελλάδα δεσμεύτηκε να υποστηρίξει τις προσπάθειες της Αλβανίας προς αυτή την κατεύθυνση καθώς θεωρούσε πως με την ένταξη της σε

αυτούς θα μεταστρεφόταν η στάση της απέναντι στη μειονότητα. Συνεπώς βλέπουμε πως όταν η υπηρεσιακή κουλτούρα μεταβάλλεται προς μια πιο διευρυμένη θεώρηση των εννοιών της << εθνικής ασφάλειας >> και των << εθνικών συμφερόντων >> οι εντάσεις μειώνονται.

Από την άλλη, όπως φαίνεται και από την περίπτωση της Συμφωνίας οριοθέτησης όταν η << υπηρεσιακή κουλτούρα >> ενός κράτους διακατέχεται από έναν εγωκεντρικό εθνικισμό μπορεί το κράτος να φτάσει ακόμα και σε ανατροπή υπογραφείσας διεθνούς συμφωνίας καθώς προσλαμβάνει με περιοριστικούς όρους την έννοια των << εθνικών συμφερόντων >>.

ΠΗΓΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Διακοφωτάκης Γεώργιος Ι., Περί Μειονοτήτων Κατά το Διεθνές Δίκαιο, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2001
- Εμμανουήλ Ρούκουνας, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010
- Ι. Τσάλτας Μ. Κλάδη Ευσταθοπούλου, Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, 2003
- Κ. Αντωνόπουλος και Κ. Μαγκλιβέρας, Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011
- Περράκης Στέλιος, Διαστάσεις της Διεθνούς Προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2013
- Συρίγος Άγγελος, Ελληνοτουρκικές Σχέσεις, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2016
- Τούντα- Φεργάδη Αρετή, Θέματα Ελληνικής Διπλωματικής Ιστορίας 1912-1941, εκδόσεις Ι. Σιδέρης Αθήνα, 2005
- Χριστοδουλίδης Θεόδωρος, Διπλωματική Ιστορία Τριών Αιώνων τόμος δεύτερος από τη Βιέννη στις Βερσαλλίες 1815-1919, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2004
- Δημήτρης Κώνστας, Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος, Διεθνείς Σχέσεις, Συνέχεια και Μεταβολή, Τόμος Α, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Γ' Έκδοση, Αθήνα 2002,
- Graham Allison, Philip Zelikow, Η Κρίση της Κούβας, Η Ουσία της Απόφασης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006
- Κρίστοφερ Χίλλ, Η Εξωτερική Πολιτική τον 21ο Αιώνα, Πανεπιστημιακές

Εκδόσεις Κρήτης, 2018

- Δημήτρης Καιρίδης, Εθνικισμός, Εθνοτικές Συγκρούσεις και Διεθνείς

Σχέσεις: Θεωρία και Πράξη στα Βαλκάνια, 2015, Εκδόσεις Σιδέρη

- Άγγελος Συρίγος, Εύανθης Χατζηβασιλείου, Η Συμφωνία των Πρεσπών και το

Μακεδονικό, 2018, Εκδόσεις Πατάκη

- Αναστασία Γ. Στρατή, Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2012
- Σταμάτης Γεωργούλης, Η Ορθοδοξία στο σύγχρονο αλβανικό κράτος στο Ο ελληνισμός της Αλβανίας, συλλογικό, Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα, 1995

Άρθρα

- Ηλίας Γ. Σκουλιδάς, Συνέχειες και ασυνέχειες στις ελληνοαλβανικές σχέσεις: η ελληνική πολιτική σε περιφερειακές εντάσεις, 2014, Πρακτικά Συνεδρίου

Ευρωπαϊκής Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών

- Γιώργος Ντούσκας, Η πορεία ενσωμάτωσης της Αλβανίας στους

ευρωπαϊκούς θεσμούς: δέκα χρόνια μετά την ένταξη στο ΝΑΤΟ και πέντε

μετά την απόδοση καθεστώτος υποψήφιας χώρας στην Ε.Ε., 2019 διαθέσιμο στο

<http://ejournals.lib.auth.gr/projustitia/article/view/7566/7418>

2. Ξενόγλωσση

Βιβλία

- Kenneth N. Waltz, Man, State and the War, A Theoretical Analysis,

Columbia University Press, New York 2001

Επιστημονικά Άρθρα

- Stephen M. Walt, International Relations, One World Many Theories,

Foreign Policy, Spring 1998, No 110

- William H. Moore, Ethnic Minorities and Foreign Policy, SAIS Review

vol. XXII, no 2 (Summer-Fall 2002)

- Valerie M. Hudson with Christopher S. Vore, Foreign Policy Analysis Yesterday, Today and Tomorrow, Mershon International Studies Review, 1995, 39
- Alba Cela, Albania-Greece Relations in the Context of Albania's EU integration process: Gap between Reality and Perception στο Albania and Greece: Understanding and Explaining, 2018, Friedrich Ebert Stiftung
- Bledar Feta, Bilateral Governmental Communication: A Tool for Stronger Albanian- Greek Relations στο Albania and Greece: Understanding and Explaining, 2018, Friedrich Ebert Stiftung
- Ledion Krisafi, The Greek Foreign Policy Towards Kosovo and the Region and the implications for the Albanian-Greek Relations στο Albania and Greece: Understanding and Explaining, 2018, Friedrich Ebert Stiftung
- Glevin Dervishi, Greek- Albanian Relations, The Past, the Present and the Future, Mediterranean Journal of Social Sciences, Vol. 10 No 3, May 2019
- Stephen M. Walt, Alliance Formation and the Balance of World Power, International Security, Spring 1985, Vol. 9, No 4, (Spring 1985)
- Asst. Prof. Dr. Abdurrahim F. Aydin and Erjada Progonati, Albanian Foreign Policy in the Post-Communist Era, UNISCI Discussion Papers, No 26, May 2011
- Arber Ahmeti, Maritime Delimitation Agreement between Albania and Greece and the reasons for its failure, 2015, International Association for Political Science Students διαθέσιμο στο <https://www.iapss.org/2015/07/20/maritime-delimitation-agreementbetween-albania-and-greece-and-the-reasons-for-its-failure-3/>

3. Διεθνή Συμβατικά Κείμενα

- Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου διαθέσιμη στο

https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf

- Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης διαθέσιμο στο

<https://www.icj-cij.org/en/statute>

- Σύμβαση Πλαίσιο για τις Εθνικές Μειονότητες διαθέσιμη στο

<https://rm.coe.int/>

CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?

documentId=09000016800c1303

- Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας διαθέσιμη στο

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:21998A0623(01)&from=PT)

[uri=CELEX:21998A0623\(01\)&from=PT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:21998A0623(01)&from=PT)

4. Δικαστικές Υποθέσεις – Νομικά Κείμενα

- Απόφαση του Αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου για την Συμφωνία

Ελλάδας Αλβανίας (2010) διαθέσιμη στο

<https://www.unimc.it/maremap/it/datajus/files-accordi-bilaterali-conclusi-da-altri-stati-1/accordi-tra-grecia-e-albania/>

accordo-sulla-delimitazione-delle-rispettive-aree-di-piattaforma-continentale-ealtre-zone-marittime-2009-dichiarato-incostituzionale-dalla-corte-costituzionalealbanese-nel-2010

- Γνωμοδότηση για τα μειονοτικά σχολεία της Αλβανίας (1935), διαθέσιμη στο

<https://www.icj-cij.org/public/files/permanent-court-of-international-justice/>

serie_AB/AB_64/01_Ecoles_minoritaires_Avis_consultatif.pdf

- Γνωμοδότηση για τις Ελληνοβουλγαρικές Κοινότητες (1930), διαθέσιμη στο

<https://www.icj-cij.org/public/files/permanent-court-of-international-justice/>

serie_B/B_17/01_Communautes_greco-bulgares_Avis_consultatif.pdf

- Υποθέσεις Herri Batasuna and Batasuna v. Spain, Etxebarria and Others v. Spain και Herritarren Zerrenda v. Spain (1992) διαθέσιμες στο

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22dmdocnumber%22:\[%22695649%22\],%22itemid%22:\[%22001-57772%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22dmdocnumber%22:[%22695649%22],%22itemid%22:[%22001-57772%22]})

- Υπόθεση Beleri and others v Albania (2009) διαθέσιμη στο

[https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{%22itemid%22:\[%22001-115715%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{%22itemid%22:[%22001-115715%22]})

- Υπόθεση Castells v Spain (1992) διαθέσιμη στο

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22dmdocnumber%22:\[%22695649%22\],%22itemid%22:\[%22001-57772%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22dmdocnumber%22:[%22695649%22],%22itemid%22:[%22001-57772%22]})

- Υπόθεση Handölsdalen Sami Village And Others V. Sweden (2010)

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%22Case%20Of%20Hand%20%26%20Sami%20Village%20And%20Others%20V.%20Sweden%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-97993%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22Case%20Of%20Hand%20%26%20Sami%20Village%20And%20Others%20V.%20Sweden%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-97993%22]})

- Υπόθεση Muonio Saami Village v. Sweden (2003) διαθέσιμη στο

[https://hudoc.echr.coe.int/ENG#{%22itemid%22:\[%22001-56256%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/ENG#{%22itemid%22:[%22001-56256%22]})

5. Διαδικτυακές Πηγές - Ιστοσελίδες

- Άγγελος Συρίγος, Το αλβανικό θαλάσσιο μέτωπο και η μειονότητα, διαθέσιμο στο <https://www.tanea.gr/print/2018/12/29/opinions/to-alvaniko-thalassiolmetopo-kai-i-meionotita/>

- Λιάκουρας Πέτρος, Πόσοι Κύκλοι ακόμη για την Οριοθέτηση ΑΟΖ Ελλάδας Αλβανίας, 2020, διαθέσιμο στο <https://www.ieidiseis.gr/eidiseis/opinions/item/65483-petros-liakouras-posoikyklloi-akomi-gia-tin-oriothetisi-aosz-elladas-alvanias>

- Κωνσταντίνος Φίλης στο <https://www.iefimerida.gr/politiki/konstantinos-filisellada-toyrkia-albania>

- <http://en.protothema.gr/boycott-stores-of-the-greek-minority-albanian-deputytourism-minister/>
- <https://balkaninsight.com/2013/08/22/albania-greece-rift-over-church-propertyrow/>
- <https://www.britannica.com/topic/ETA>
- <https://deem-omonoia.org/el/deem-omonoia/istoria/omonoia/>
- <https://deem-omonoia.org/el/mhtsotakhs-menoy-n-akomh-polla-na-kanei-halbania-gia-thn-prostas/>
- <https://slpress.gr/diethni/quot-vomva-quot-mperisa-i-toyrkia-piso-apo-tin-akyrositis-symfonias-elladas-alvanias/>
- <https://slpress.gr/ethnika/i-arpagi-ton-ellinikon-idioktision-odigei-se-xerizomo/>
- <https://slpress.gr/ethnika/me-ena-smparo-dyo-trygonia-o-rama-sti-cheimarra/>
- <https://slpress.gr/ethnika/o-rama-arpazei-1-377-000-stremmata-apovoreioipeirotas/>
- <https://slpress.gr/snews/alvania-antidraseis-gia-tin-afairesi-ton-diglossonpinakidon-sta-meionotika-choria/>
- <https://slpress.gr/snews/alvania-aythaireti-apagoreysi-toy-dikaionomatos-toyeklegesthai-se-ellina/>
- <https://slpress.gr/snews/ekopsan-tin-ypopsifiotita-toy-proedroy-tis-omonoiasstin-cheimarra/>
- <https://slpress.gr/snews/omonoia-yfypoyrgos-eipe-na-mpoikotaroy-n-ta-magaziapoy-den-miloy-n-alvanika/>
- <https://slpress.gr/snews/ypex-katadiki-gia-tin-anatinaxi-toy-mnimeioy-toy-liolistin-alvania/>
- https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXI4&chapter=21&clang=_en#EndDec

- <https://www.amna.gr/en/balkans/article/351903/PM-Tsipras-Rights-of-Greekminority-in-Albania-key-to-supporting-the-countrys-EU-accession>
- <https://www.britannica.com/topic/ETA>
- <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/148/>

signatures

- <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/157/>

declarations?p_auth=3WY2pb5Q

- <https://www.coe.int/en/web/minorities/fcnm-factsheet>
- <https://www.coe.int/en/web/portal/47-members-states>
- <https://www.ekathimerini.com/258283/article/ekathimerini/news/albania-greecetake-maritime-dispute-to-international-court>
- https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2018-005521_EN.html
- https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2019-004419_EL.html
- <https://www.himara.gr/apopseis/6562-pois-o-arithmos-ton-ellinon-tis-alvanias>
- <https://www.himara.gr/epikairotita/topika-dromena/2606-oloklirothike-ikatagrafi-vorioipiroton-tis-omonoias-286852-oi-symmetexontes>
- <https://www.icj-cij.org/en/declarations>
- <https://www.kathimerini.gr/politics/1082003/krisimi-symfonia-me-italia-gia-tinaoz/>
- <https://www.kathimerini.gr/politics/389483/dyo-kommata-tis-ellinikismeionotitas-stin-alvania/>
- <https://www.kathimerini.gr/politics/561124249/prosfygi-sti-chagi-gia-tisthallasies-zones-me-alvania/>
- <https://www.kathimerini.gr/politics/parliament/1093401/kyr-mitsotakis-epektasitis-aigialitidas-zonis-sto-ionio-apo-ta-6-sta-12-n-m/>

- <https://www.lastampa.it/vatican-insider/en/2013/08/23/news/tensions-betweenalbania-and-greece-grow-over-orthodox-community-of-permet-1.36065516>
- <https://www.lastampa.it/vatican-insider/en/2013/08/23/news/tensions-betweenalbania-and-greece-grow-over-orthodox-community-of-permet-1.36065516>
- <https://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/albania/>
- <https://www.mfa.gr/elliniki-ethniki-meionotita-albanias/>
- <https://www.mfa.gr/epikairota/diloseis-omilies/anakoinose-upourgeiouexoterikon-skhetika-me-semerine-apophase-ton-albanikon-arkhon-periapagoreuses-eisodou-ellenon-politon-sten-albania.html>
- <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/sc/pages/subcommission.aspx>
- <https://www.protothema.gr/stories/article/1058441/i-sumfonia-elladas-alvaniasgia-tin-aoz-2009-pou-den-efarmostike-pote/>
- <https://www.skai.gr/news/politics/se-isxy-i-epektasi-ton-ellinikon-xorikonydaton-sta-12-naytika-milia-sto-ionio>
- <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/01/LIS-116.pdf>
- https://www.thenationalherald.com/archive_general_news_community/arthro/greek_foreign_affairs_ministry_criticizes_albania_s_legislation_on_greek_minority_rights-267237/

[greek_foreign_affairs_ministry_criticizes_albania_s_legislation_on_greek_minority_rights-267237/](https://www.thenationalherald.com/archive_general_news_community/arthro/greek_foreign_affairs_ministry_criticizes_albania_s_legislation_on_greek_minority_rights-267237/)

- <https://www.tovima.gr/2019/03/31/international/crisis-in-greece-albania-tiesover-greeks-properties-in-himara/>
- <https://www.unpo.org/article/13466>

6. Άλλες Πηγές

- Αλβανικός Νόμος για την Προστασία των μειονοτήτων διαθέσιμο στο

[https://www.elame.gr/documents/legislation/albanian-minority-law/?](https://www.elame.gr/documents/legislation/albanian-minority-law/?lang=en)

[lang=en](https://www.elame.gr/documents/legislation/albanian-minority-law/?lang=en)

- Αναφορά της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης Πλαίσιο για τις Εθνικές Μειονότητες διαθέσιμη στο

<https://www.coe.int/en/web/minorities/albania>

- Αναφορά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αλβανία διαθέσιμη στο [https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/body/](https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/body/albania_01_en.pdf)

[albania_01_en.pdf](https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/body/albania_01_en.pdf)

- Νόμος 2568/1998 Ελληνικού Κοινοβουλίου

- Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων Τιράνων

<https://www.agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/28811>

8. Διπλωματικές Εργασίες

- Τσάκα Ντέιβις, Οι Ελληνοαλβανικές Σχέσεις από το 1991 έως σήμερα, Διπλωματική Εργασία, 2018, Πάντειο Πανεπιστήμιο

- Πολυμίλης Χαράλαμπος, Η Εξέλιξη των Ελληνοαλβανικών Σχέσεων από το Τέλος του Ψυχρού Πολέμου έως Σήμερα: Η Στρατηγική τους Σημασία για την Ν.Α. Ευρώπη, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2019

9. Διδακτορικές Διατριβές

- Κούζας Ιωάννης, Ελληνοαλβανικές Σχέσεις (1990-2010), Οι διμερείς Σχέσεις υπό το πρίσμα της Ελληνικής Μειονότητας και του Ζητήματος των Τσάμηδων, Διδακτορική Διατριβή, 2013, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης